

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky
Obor Speciální pedagogika – intervence

Portfolio

Nedoslýchaví

Barbora Ekrťová, Veronika Eliášová, Vendula Šrámková, Dorota Doležalová, Dorota Dvořáková, Kateřina Erbenová, Kateřina Fáčková, Daniela Nováková, Tamara Pokorná

2. ročník

Letní semestr, 2019/2020

Portfolio do předmětu Komunikace osob se sluchovým postižením

(KSPECP/PKOSP)

Vyučující: Mgr. Štěpánka Lauková

Obsah

1. TEORETICKÁ ČÁST
 1. 1. Definice nedoslýchavosti a její dělení
 1. 2. Definice dítě, dospělý, senior, sluchadla a jejich dělení
 1. 3. SPC, PPP a další organizace pro SP
2. METODICKÁ ČÁST
 2. 1. Metodická doporučení pro rodiče a učitele
3. PRAKTICKÁ ČÁST
 3. 1. Nedoslýchavé dítě v MŠ
 3. 2. Nedoslýchavé dítě na prvním stupni ZŠ
 3. 3. Nedoslýchavé dítě na druhém stupni ZŠ
 3. 4. Nedoslýchavý senior, presbyakuze
4. ZDROJE

osnova

1. definice nedoslýchavosti a její dělení **Kát'a F**
2. definice dítě, dospělý, senior, sluchadla a dělení **-Dory**
3. SPC a PPP a další organizace pro SP (Tichý svět, CUN, ...) - **Bára**
4. metodické doporučení pro rodiče a učitele - **Verča**
5. nedoslýchavé dítě v MŠ - **Vendy**
6. nedoslýchavé dítě na prvním stupni ZŠ - **Kát'a E. + Tamara**
7. nedoslýchavé dítě na druhém stupni ZŠ - **Dorka D.**
8. nedoslýchavý senior, presbiakuzie - **Daniela**

1. TEORETICKÁ ČÁST

1. 1. Definice nedoslýchavosti a její dělení

Nedoslýchavost je stav, kdy má osoba částečně redukováný sluch. Je třeba rozlišovat poruchu sluchu, která je přechodná a lze ji léčit, od vady sluchu, což je trvalý stav a lze kompenzovat pomůckami.

Mezi důsledky sluchových vad se podle stránky MaturitniOtazky.cz se může objevit zhoršená orientace v prostoru a ve vztazích. Z hlediska psychiky může být jedinec labilní někdy až agresivní, může mít narušený pocit sebevědomí a bezpečí, může mít zhoršenou komunikaci.

Jak uvedl Martin Novák v roce 2017 na stránkách CUN, tak v České republice žije okolo půl milionu lidí se sluchovým postižením, většinou tvoří staří lidé se zhoršeným sluchem v důsledku pokročilého věku. Odhaduje, že v České Republice máme okolo 7300 uživatelů znakového jazyka. Podle Wikipedie tvoří 5 % populace České republiky nedoslýchaví občané.

Nedoslýchavost můžeme dělit z mnoha hledisek.

Z hlediska místa postižení rozlišujeme

- periferní, tedy ve vnějším, středním nebo vnitřním uchu
 - převodní vady ve vnějším nebo středním uchu zvuk zeslabí, lze je kompenzovat sluchadly
 - percepční = neurosenzorické vady ve vnitřním uchu zvuk zkreslí
 - kochleární, vada ve vnitřním uchu
 - retrokochleární, narušena sluchová jádra nebo sluchový nerv
 - smíšená (převodní i percepční)
- centrální, tedy přímo poškození CNS až za sluchovým nervem

Z hlediska doby vzniku vada může být:

- získaná
 - prenatalní: rizikové ototoxické látky, virové onemocnění matky
 - perinatální: krvácení do mozku u dlouhého porodu
 - postnatální: úrazy hlavy, podávání ototoxických látek
- dědičná

Z hlediska komunikačních důsledků se liší sluchová vada:

- prelingvální, tedy před vývojem řeči
- postlingvální, až po vyvinutí řeči

Tabulky z MUNI ukazují různá dělení z hlediska stupňů nedoslýchavosti:

Stupeň sluchové poruchy:	Odpovídající audiometrické ISO hodnoty: (průměr frekvencí 500, 1000, 2000, 4000 Hz)	Projevy:
0 žádná porucha	25 dB nebo lepší (lepší ucho)	Žádné nebo velmi lehké problémy se sluchem. Schopnost slyšet šepot.
1 lehká porucha	26-40 dB (lepší ucho)	Schopnost slyšet a opakovat slova, která jsou mluvena normálním hlasem z 1 metru.
2 střední porucha	41-60 dB (lepší ucho)	Schopnost slyšet a opakovat slova, která jsou mluvena hlasitou řečí z 1 m.
3 těžká porucha	61-80 dB (lepší ucho)	Schopnost slyšet nějaká slova, když jsou křičena do lepšího ucha.
4 velmi těžká porucha, včetně hluchoty	81 dB a větší (lepší ucho)	Neschopnost slyšet a porozumět hlasu, který je křičen.
Omezující sluchová porucha: (disabling hearing impairment)		Dospělí: 41 dB a více (lepší ucho) Děti do 15 let včetně: 31 dB a více (lepší ucho)

Velikost ztráty sluchu podle WHO	Název kategorie ztráty sluchu	Název kategorie podle Vyhl. MPSV č. 284/1995 Sb.
0–25 dB	normální sluch	
26–40 dB	lehká nedoslýchavost	lehká nedoslýchavost (již od 20 dB)
41–55 dB	střední nedoslýchavost	středně těžká nedoslýchavost
56–70 dB	středně těžké poškození sluchu	těžká nedoslýchavost
71–90 dB	těžké poškození sluchu	praktická hluchota
více než 90, ale body v audiogramu i nad 1 kHz	velmi závažné poškození sluchu	úplná hluchota
v audiogramu nejsou žádné body nad 1 kHz	neslyšící	úplná hluchota

Klasifikace sluchových vad a poruch (Vrcholní mezinárodní společnost audiologů BIAP)

1. Normální (lehce podprůměrný sluch)	<i>ztráta: 0 – 20 dB</i>
2. Lehká porucha sluchu	<i>ztráta: 21 – 40 dB</i>
3. Střední porucha sluchu	
a) 1. stupně	<i>ztráta: 41 – 55 dB</i>
b) 2. stupně	<i>ztráta: 56 – 70 dB</i>
4. Těžká porucha sluchu	
a) 1. stupně	<i>ztráta: 71 – 80 dB</i>
b) 2. stupně	<i>ztráta: 81 – 90 dB</i>
5. Velmi těžká porucha sluchu	
a) 1. stupně	<i>ztráta: 91 – 100 dB</i>
b) 2. stupně	<i>ztráta: 101 – 110 dB</i>
c) 3. stupně	<i>ztráta: 111 – 119 dB</i>
6. Úplná ztráta sluchu (Cophosis)	<i>ztráta: 120 dB a více</i>

1. 2. Definice dítě, dospělí, senior, sluchadla a jejich dělení

Dospělí

Jedná se o etapu životního cyklu mezi mládím a stářím. Z právního hlediska se v ČR za dospělé považují lidé, kteří dosáhli 18 let věku, neboť tím nabyli právní subjektivitu. Dospělost z mládí vystupuje pozvolna a z hlediska jednotlivých stránek zralosti člověka (biol., psych., soc.) se vyvíjí nerovnoměrně. (Sociologická encyklopedie, 2020, online)

Dítě

Dle Úmluvy o právech dítěte je dítě každá lidská bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jež se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. (Úmluvy o právech dítěte, 2020, online)

Senior

Podle jiné odborné literatury je v naší společnosti za seniora považován ten jedinec, kterému vzhledem ke kalendářnímu věku vznikl právní nárok na starobní důchod. (MUNI-informační systém Masarykovy univerzity, 2020, online)

Sluchadla

Dle internetové stránky Cochlear je sluchadlo elektronická kompenzační pomůcka pro sluchově postižené s mírnou až střední ztrátou sluchu, která zachycuje zvuk, zesiluje ho a posílá do zvukovodu skrz střední ucho do vnitřního ucha, kde se nacházejí sluchové nervy. (Cochlear, 2020, online)

Dělení sluchadel

A) Analogová

Zvuk je v zesilovači převeden na elektrický signál a poté v reproduktoru opět na zvuk. (přednáška doc. Pellant)

B) Digitální

Zvuk je v zesilovači převeden na binární kód a ten poté v reproduktoru opět na zvuk. (přednáška doc. Pellant.)

Dle tvaru:

A) Závěsná

V části za uchem je schovaná elektronika sluchadla spolu s baterií. Z této schované části vede tenká průhledná hadička do zvukovodu, která zajišťuje hladký přenos zpracovaného zvuku. (Audionika, 2020, online)

B) Zvukovodová

Sluchadla se vyrábějí na míru uživateli dle přesného otisku tvaru jeho zvukovodu. Jsou podstatně menší než závěsná sluchadla a z estetického hlediska nejsou téměř vůbec vidět. (Audionika, 2020, online)

- Boltcová - vyplňují celý prostor vnějšího ucha uživatele.
- Poloboltcová
- Kanálová
- Mini-kanálová
- Kompletně-kanálová

C) Brýlová

Sluchadla lze namontovat na brýlové obruby a připevnit k nim běžné závěsné sluchadlo. Ovládání je shodné jako u samotného závěsného sluchadla. (Widex, 2020, online)

D) Kapesní

Sluchadla se skládají z malé krabičky, která obsahuje mikrofon a zesilovač, a šňůrky se sluchátkem a ušní tvarovkou. (Widex, 2020, online)

Specifika nedoslýchavých dětí

Na začátek bych zde uvedla pár obecných informací k vlivu sluchového postižení na dítě, jako i např na vývoj řeči u těchto dětí.

Sluchové postižení ovlivňuje dítě ve více směrech, než by se mohlo zdát.

Slowík (2007) uvádí tyto:

- vytváří komunikační bariéru – narušuje vývoj řeči, ale i porozumění řeči;
- deficit v orientačních schopnostech – dítě se nemůže plně spolehnout na svůj sluch, proto se více nebo úplně upíná na zrakovou orientaci;
- způsobuje psychickou zátěž;
- omezuje síť sociálních vztahů – ty jsou způsobeny převážně kvůli problémům v komunikaci,
- negativně ovlivňuje vývoj myšlení, které vychází z řeči – uvažujeme v pojmech, pro rozvoj

myšlení je velmi důležitá vnitřní řeč, ta se ale u dětí od narození neslyšících vyvíjí minimálně.

Sluchové postižení nemá vliv pouze na dítě, ale také na jeho rodiče. Rodiče se s touto překážkou musejí vyrovnat a nalézt nejlepší způsob komunikace s dítětem se sluchovým postižením a zároveň rozvíjet jeho další stránky a pečovat o celý jeho vývoj (Slowík, 2007). V předškolním věku je typické osamostatňování se. Děti se sluchovým postižením kontrolují blízkost matky často pouze zrakem, proto se může zvyšovat potřeba kontaktu s ní. Děti se sluchovým postižením mají také problémy s chápáním a osvojováním si různých norem chování. V tomto věku se také ještě více může projevit nižší stupeň znalostí.

Sluchadla pro děti

Základní kompenzační pomůckou pro děti s (menší) vadou sluchu jsou digitální sluchadla. Dokonce i děti s nejtěžšími vadami musejí podle stávajících pravidel nosit nejméně půl roku celodenně kvalitní a dobře nastavená sluchadla a teprve potom mohou dostat kochleární implantát. Sluchadla přinášejí užitek pouze těm dětem, které mají zachované takové zbytky vlastního sluchu, které jim po zesílení umožní vnímat mluvenou řeč. Pracují tak, že zesílí vstupní zvuk na takovou hlasitost, kterou je poškozené ucho schopno vnímat. Digitální sluchadla se nosí za uchem. Pouzdro sluchadla je propojeno plastovou hadičkou s ušní tvarovkou, která se vkládá do zvukovodu. V pouzdře sluchadla je zabudovaný procesor, jenž zesiluje zvuky. Zvuk je zachycen mikrofonom a přeměněn na elektrický signál.

To, jaký budou mít děti zisk ze sluchadel, záleží na velikosti jejich sluchové vady, velkou roli hraje také i kvalita sluchadel a jejich nastavení.

Poté, co dítě začne s kompenzační pomůckou lépe slyšet, bude jeho řečový vývoj probíhat v podstatě identicky jako je tomu u slyšících dětí, jen s určitým zpožděním způsobeným právě tím, že málokdy se na vadu přijde již u novorozence.

1. 3. SPC, PPP, organizace pro osoby s vadou sluchu

SPC pro vady sluchu

Národní ústav pro vzdělávání definuje speciálně pedagogické centrum jako centrum poskytující služby v oblasti psychologické, speciálně-pedagogické a sociální, pomáhá dětem se zdravotním handicapem, poskytuje poradenství zákonným zástupcům a kooperuje s dalšími školními a školskými poradenskými zařízeními.

“SPC zejména připravují pro orgány státní správy ve školství komplexní podklady pro zařazení dítěte nebo žáka do procesu vzdělávání, poskytují pomoc dětem se specifickými vzdělávacími potřebami, poskytují poradenskou a metodickou činnost jejich rodičům a zákonným zástupcům, poskytují poradenskou a metodickou podporu pedagogickým pracovníkům. Speciálně pedagogická centra průběžně monitorují a vyhodnocují vhodnost školního zařazení sledovaných dětí a jejich školní úspěšnost.”

NUV: SPC [online]. [cit. 2020-03-27]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/ramps/sp>

1. Praha

a) SPC pro SP

Adresa SPC:

Holečkova 4

150 00 Praha 5

Telefon: 257 325 896

E-mail: spc.holeckova@seznam.cz

b) SPC pro SP

Adresa SPC:

Výmolova 169/2

150 00 Praha 5

Telefon: 251 555 356, 251 554 763, 251 553 985

E-mail: spc.vymolova@seznam.cz

c) SPC pro SP

Adresa SPC:

Ječná 27

120 00 Praha 2

Telefon: 224 942 152

E-mail: spc.jecna@seznam.cz

2. Středočeský kraj

Středočeský kraj nenabízí samostatné SPC pro vady sluchu, pouze pro kombinovaná postižení. Takové pracoviště jsou ve Středočeském kraji dvě, v Berouně při DD a MŠ Speciální a druhé v Unhošti, toto pracoviště je ovšem soukromé.

3. Jihočeský kraj

a) SPC pro SP

Adresa SPC:

Riegrova 1

370 01 České Budějovice

Telefon: 387 315 859

E-mail: spcsp.cb@seznam.cz

Odkaz:<http://www.sluchpostcb.cz>

4. Plzeňský kraj

a) SPC pro SP

Adresa SPC:

Mohylová 90

312 00 Plzeň

Telefon: 377 525 567, 377 471 045

E-mail: reditel@sluchpost-plzen.cz

Odkaz:<http://www.sluchpost-plzen.cz/>

5. Karlovarský kraj

V Karlovarském kraji není k dispozici žádné SPC pro vady sluchu, dokonce se zde nenachází ani centrum pro kombinované vady. Najdeme zde pouze dvě SPC a to jednak pro vady řeči, které existuje až od roku 2011 a pak ještě SPC Karlovy Vary se 4 odloučenými pracovišti, kde se primárně zaměřují na mentální postižení, vady řeči a PAS.

6. Ústecký kraj

a) Odloučené pracoviště SPC Měcholupy - SPC Chomutov

Adresa SPC:

Školní 3587

430 01 Chomutov

Telefon: 474 624 108

E-mail: spcsluch@seznam.cz

b) SPC Démosthenes – soukromé SPC (SP, ZP)

Adresa SPC:

Mírová 2

400 11 Ústí nad Labem

Telefon: 728 823 540, 721 559 389

E-mail: 14msvdf@tiscali.cz, lenka.jonova@seznam.cz

Odkaz: <http://www.demosthenes.cz/>

7. Liberecký kraj

a) SPC pro SP, VŘ

Adresa SPC:

E.Krásnohorské 921

460 01 Liberec 14

Telefon: 482 416 442, 482 416 443

E-mail: spc@ssplbc.cz

Odkaz: <http://www.ssplbc.cz/>

8. Královehradecký kraj

- a) SPC pro SP

Adresa SPC:

Štefánikova 549

500 11 Hradec Králové

Telefon: 495 267 734

E-mail: spc@neslhc.com

Odkaz: <http://www.neslhc.com>

9. Pardubický kraj

- a) SPC Skuteč

Adresa SPC:

Rubešova 531

539 73 Skuteč

Telefon: 731 557 442

E-mail: spc@spzs-skutec.cz

Odkaz: <http://www.spzs-skutec.cz>

10. Kraj Vysočina

Kraj Vysočina nemá žádné samostatné SPC pro sluchové postižení, nabízí péči ve dvou SPC s kombinovaným postižením:

- a) SPC při ZŠ a SŠ Březejc (TP, MP, KV, VŘ)

Adresa SPC:

U Tržiště 219/3

594 01 Velké Meziříčí

Telefon: 773 245 732

E-mail: spcvn@seznam.cz, spcvn.koordinator@seznam.cz

Odkaz: <http://www.skoly-brezejc.cz/>

popis činnosti : Krajské koordinační centrum logopedické péče ve školství

- b) SPC Jihlava (ZP, SP, TP, MP, VŘ, KV, PAS)

Adresa SPC:

Demlova 28
58601 Jihlava
Telefon: 567 323 512
E-mail: smsji@seznam.cz

11. Jihomoravský kraj

a) SPC pro SP

Adresa SPC:

Novoměstská 21

621 00 Brno

Telefon: 541 226 090

Fax: 541 226 219

E-mail: spc@zsspbrno.cz

b) SPC pro SP

Adresa SPC:

Školní 3208

697 01 Kyjov

Telefon: 518 614 917

E-mail: info@mszskyjov.cz

Odkaz: <http://www.mszskyjov.cz/>

c) SPC pro SP

Adresa SPC:

Široká 42

664 91 Ivančice

Telefon: 546 451 042

Fax: 502 451 932

E-mail: spec.sk.iva@volny.cz

12. Olomoucký kraj

V Olomouckém kraji se nachází pouze jedno SPC pro kombinované vady:

- a) SPC pro žáky s více vadami

Adresa SPC:

Masarykova 4

789 85 Mohelnice

Telefon: 583 430 835, 583 430 824

E-mail: specscolymohelnice@quick.cz, zdenavym@centrum.cz,
spcmohelnice@seznam.cz

Odkaz: <http://www.zsams-mohelnice.cz>

13. Zlínský kraj

- a) SPC pro VŘ a SP

Adresa SPC:

Vsetínská 454

757 01 Valašské Meziříčí

Telefon: 576 809 839

E-mail: spc.sluch.valmez@seznam.cz, odstrcilikova@val-mez.cz

14. Moravskoslezský kraj

- a) SPC pro SP

Adresa SPC:

Spartakovců 1153

708 00 Ostrava - Poruba

Telefon: 596 937 818, 602 616 261

Fax: 596 937 818

E-mail: special.skola@deaf-ostrava.cz, jana.barvikova@deaf-ostrava.cz

Odkaz: <http://www.deaf-ostrava.cz/>

Asociace pracovníků speciálně pedagogických center: SPC [online]. [cit. 2020-03-25].

Dostupné z: <http://www.apspc.cz/kraje>

Národní ústav pro vzdělávání definuje pedagogicko - psychologickou poradnu jako zařízení, poskytující psychologickou a pedagogickou pomoc, přesněji konzultace pro žáky, rodiče, zákonné zástupce a pedagogické pracovníky od MŠ po SŠ. Dále také spolupracují s dalšími školními a školskými institucemi.

“PPP poskytují služby dětem předškolního věku, žákům základních a středních škol, rodičům, zákonným zástupcům a pedagogům. Jedná se zejména o zjišťování školní zralosti v souvislosti s doporučováním odkladu školní docházky či předčasného nástupu do školy; podporu rozvoje pracovních, sociálních a řečových dovedností, percepčních funkcí, grafomotoriky a dalších nezralých funkcí před nástupem dítěte do školy, diagnostika příčin školní neúspěšnosti, specifických poruch učení a chování a dalších školních obtíží; pomoc při zvládnutí některých výukových obtíží, pomoc při adaptačních nesnázích během nástupu do ZŠ a při přechodu mezi jednotlivými stupni školského systému; vedení ke správnému stylu učení, vedení dětí se specifickými poruchami učení a chování speciálně pedagogickými nápravnými technikami, individuální i skupinovou formou, posuzování harmonického vývoje osobnosti se zaměřením na podporu prosociálních forem chování, prevenci negativních jevů v sociálním vývoji a rozvoj sebepoznání, pomoc při řešení osobních a profesních perspektiv žáků a studentů.”

NUV: PPP [online]. [cit. 2020-03-27]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/ramps/ppp>

1. Praha

PPP Praha 1, 2 a 4

Adresa: Francouzská 260/56

Telefon: 267 997 011

E-mail: poradna@ppppraha.cz

Web: <http://www.ppppraaha.cz/>

PPP Praha 3

Adresa: Lucemburská 40

Telefon: 222 717 193, 222 714 077, 702 087 107

E-mail: ppp.lucemburska@seznam.cz

Web: <http://www.ppp3a9.cz/index.php>

PPP Praha 5

Adresa: Kuncova 1580/1

Telefon: 251 611 803, 251 613 572

E-mail: oppp5@volny.cz

Web: <http://www.oppp5.cz/>

PPP Praha 6

Adresa: Vokovická 32/3

Telefon: 220 612 131, 220 610 405

E-mail: ppp6@ppp6.cz

Web: <http://ppp6.cz/>

PPP Praha 7

Adresa: U Smaltovny 22

Telefon: 220 805 297

E-mail: poradna7@ppppraha7a8.cz

Web: <http://www.ppppraha7a8.cz/>

PPP Praha 8

Adresa: Glowackého 6/555

Telefon: 286 585 191

E-mail: poradna8@ppppraha7a8.cz

Web: <http://www.ppppraha7a8.cz/>

PPP Praha 9

Adresa: U Nové školy 871

Telefon: 266 312 530, 266 310 939

E-mail: poradna9@seznam.cz

Web: <http://www.ppp3a9.cz/index.php>

PPP Praha 10

Adresa: Jabloňová 3141/30a

Telefon: 272 651 082, 272 657 712

E-mail: ppp10@ppp10.eu

Web: <http://www.ppp10.eu/>

PPP Praha 11

Adresa: Kupeckého 576/17

Telefon: 272 942 004, 272 918 682

E-mail: neradova@ppp11a12.cz

Web: <http://www.ppp-modrany.cz/>

PPP Praha 12 (detašované pracoviště PPP Praha 11)

Adresa: Barunčina 11

Telefon: 241 772 412, 241 774 672

E-mail: janisova@ppp-modrany.cz

Web: <http://www.ppp-modrany.cz/>

Křest'anská PPP

Adresa: Pernerova 8 (Praha 8)

Telefon: 222 322 624, 739 012 074

E-mail: poradna@kppp.cz

Web: <http://www.kppp.cz/>

Pražská PPP (soukromá)

Adresa: Ohradní 20 (Praha 4)

Telefon: 241 480 250, 241 481 253, 603 513 949

E-mail: pppp@pppp.cz

Web: <http://www.pppp.cz/>

2. Středočeský kraj

PPP Praha – východ

Adresa: Mochovská 570

Telefon: 281 867 331-4, 603 267 746

E-mail: poradna@pppprahavychod.cz

Web: <http://www.pppstredoceska.cz/index.php>

PPP Strančice (detašované pracoviště PPP Praha-východ)

Adresa: Mochovská 570

Telefon: 606 681 827, 731 417 201

Web: <http://www.pppstredoceska.cz/index.php>

PPP Kolín

Adresa: Jaselská 826

Telefon: 321 623 887

Web: <http://www.pppstredoceska.cz/index.php>

PPP Český Brod (detašované pracoviště PPP Kolín)

Adresa: Sokolská 1313

Telefon: 321 722 116, 605 917 720

E-mail: ppp.kolin@pppkolin.cz

Web: <http://www.pppstredoceska.cz/index.php>

PPP Kutná Hora

Adresa: Jakubská 83

Telefon: 327 312 020, 731 417 146

E-mail: pppkh@mybox.cz

Web: <http://www.pppstredoceska.cz/index.php>

PPP Benešov

Adresa: Černoletská 1997

Telefon: 317 722 904, 737 764 262

E-mail: poradna@pppbenesov.cz

Web: <http://www.pppstredoceska.cz/index.php>

PPP Vlašim (detašované pracoviště PPP Benešov)

Adresa: Luční 1699

Telefon: 317 844 895, 603 704 578

Web: <http://www.pppstredoceska.cz/index.php>

PPP Příbram

Adresa: Pod Šachrami 294

Telefon: 318 624 085, 733 640 081

E-mail: ppppb@volny.cz

Web: <http://www.pppstredoceska.cz/index.php>

PPP Hořovice

Adresa: Palackého nám. 640

Telefon: 311 513 000, 739 065 482

E-mail: ppphorovice@seznam.cz

Web: <http://www.pppstredoceska.cz/index.php>

PPP Králův Dvůr

Adresa: Plzeňská 90

Telefon: 311 637 119, 731417213

E-mail: pppkraluudvur@cbox.cz

Web: <http://www.pppstredoceska.cz/index.php>

PPP Rakovník

Adresa: Františka Diepolta 1576

Telefon: 313518271, 739057238

E-mail: ppp.rakovnik@quick.cz

Web: <http://www.pppstredoceska.cz/index.php>

PPP Kladno

Adresa: Cyrila Boudy 2953

Telefon: 312661044, 733640082

E-mail: ppp.kladno@mybox.cz

Web: <http://www.pppstredoceska.cz/index.php>

PPP Mělník

Adresa: Bezručova 109

Telefon: 315 623 045, 775 623 045, 774 270 302

E-mail: ppp.melnik@worldonline.cz

Web: <http://www.pppstredoceska.cz/index.php>

PPP Mladá Boleslav

Adresa: Václavkova 1040

Telefon: 326 731 066, 731 417 226

E-mail: pppmb@seznam.cz

Web: <http://www.pppstredoceska.cz/index.php>

PPP Nymburk

Adresa: Masarykova 895

Telefon: 325 512 667, 774 322 553, 774 322 554

E-mail: pppmb@seznam.cz

Web: <http://www.pppstredoceska.cz/index.php>

3. Jihočeský kraj

PPP České Budějovice

Adresa: Nerudova 59

Telefon: 387 927 111, 387 927 153, 387 927 154

E-mail: poradna.info@pppcb.cz

Web: <http://www.pppcb.cz/>

PPP Český Krumlov (detašované pracoviště PPP České Budějovice)

Adresa: Kaplická 19

Telefon: 380 711 505, 602 325 693

E-mail: poradna.krumlov@pppcb.cz

Web: <http://www.pppcb.cz/index.php?stranka=clanek&parent=2>

PPP Jindřichův Hradec (detašované pracoviště PPP České Budějovice)

Adresa: Pravdova 837/II

Telefon: 384 388 133, 721 077 255

E-mail: poradnajh@pppcb.cz

Web: <http://www.pppcb.cz/index.php?stranka=clanek&parent=3>

PPP Dačice (detašované pracoviště PPP České Budějovice)

Adresa: náměstí Republiky 86/V

Telefon: 724 831 374

E-mail: kalvodova@pppcb.cz

Web: <http://www.pppcb.cz/index.php?stranka=clanek&parent=3>

PPP Písek (detašované pracoviště PPP České Budějovice)

Adresa: Erbenova 722

Telefon: 382 213 387, 724 831 376

E-mail: poradna.pisek@pppcb.cz

Web: <http://www.pppcb.cz/index.php?stranka=clanek&parent=4>

PPP Prachatice (detašované pracoviště PPP České Budějovice)

Adresa: Zlatá stezka 245

Telefon: 388 313 519, 777 897 109

E-mail: poradna.prachatice@pppcb.cz

Web: <http://www.pppcb.cz/index.php?stranka=clanek&parent=5>

PPP Strakonice (detašované pracoviště PPP České Budějovice)

Adresa: Kochana z Prachové 163

Telefon: 383 321 704, 724 831 377

E-mail: poradna.strakonice@pppcb.cz

Web: <http://www.pppcb.cz/index.php?stranka=clanek&parent=6>

PPP Tábor (detašované pracoviště PPP České Budějovice)

Adresa: ul. Martina Koláře 2118

Telefon: 381 252 851, 602 181 423

E-mail: poradna.tabor@pppcb.cz

Web: <http://www.pppcb.cz/index.php?stranka=clanek&parent=7>

PPP Soběslav (detašované pracoviště PPP České Budějovice)

Adresa: Školní náměstí 56

Telefon: 731 841 015

E-mail: blanka.musilova@pppcb.cz

Web: <http://www.pppcb.cz/index.php?stranka=clanek&parent=7>

4. Plzeňský kraj

PPP Plzeň město

Adresa: Částkova 78

Telefon: 377 468 208, 377 468 111

E-mail: pepor@pilsedu.cz

Web: http://web.pilsedu.cz/~pepor/plzen_mesto.html

PPP Plzeň sever

Adresa: Částkova 78

Telefon: 377 468 172

E-mail: pppps@quick.cz

Web: http://web.pilsedu.cz/~pepor/plzen_sever.html

PPP Plzeň jih

Adresa: Částkova 78

Telefon: 377 468 172

E-mail: pppp-j@volny.cz

Web: http://web.pilsedu.cz/~pepor/plzen_jih.html

PPP Klatovy

Adresa: Voříšková 823

Telefon: 376 310 809

E-mail: pppkt@mybox.cz

Web: <http://web.pilsedu.cz/~pepor/klatovy.html>

PPP Sušice

Adresa: Nuželická 60

Telefon: 376 526 671

E-mail: pppkt@mybox.cz

Web: <http://web.pilsedu.cz/~pepor/klatovy.html>

PPP Domažlice

Adresa: Pivovarská 323

Telefon: 379 724 276

E-mail: ppp.domazlice@seznam.cz

Web: <http://pppdomazlice.webnode.cz/>

PPP Rokycany

Adresa: Pivovarská 323

Telefon: 371 724 960, 723 685 435, 723 720 583

E-mail: pepsyro@seznam.cz

Web: <http://web.pilsedu.cz/~pepor/rokycany.html>

PPP Tachov

Adresa: K. H. Borovského 521

Telefon: 374 723 158

E-mail: ppp.tc@tiscali.cz

Web: <http://web.pilsedu.cz/~pepor/tachov.html>

PPP Stříbro (detašované pracoviště PPP Tachov)

Adresa: Mánesova 485

Telefon: 374 623 773

Web: <http://web.pilsedu.cz/~pepor/tachov.html>

5. Karlovarský kraj

PPP Karlovy Vary

Adresa: Západní 15

Telefon: 353 176 511

E-mail: khruba@pppkv.cz, sekretariat@pppkv.cz

Web: http://www.pppkv.cz/?page_id=40

PPP Sokolov (detašované pracoviště PPP Karlovy Vary)

Adresa: Karla Hynka Máchy 1276

Telefon: 352 604 505, 352 604 964

E-mail: azelivska@pppkv.cz

Web: <http://www.pppkv.cz/detail/11/sokolov>

PPP Cheb (detašované pracoviště PPP Karlovy Vary)

Adresa: Palackého 1562/8

Telefon: 354 439 396, 733 673 511

E-mail: info-cheb@pppkv.cz

Web: <http://www.pppkv.cz/detail/10/cheb>

PPP Toužim (detašované pracoviště PPP Karlovy Vary)

Adresa: Plzeňská 318

Telefon: 739 684 938

E-mail:

Web: http://www.pppkv.cz/?page_id=40

6. Ústecký kraj

PPP Ústí nad Labem

Adresa: Čelakovského 703/2

Telefon: 475 532 803

E-mail: usti@pppuk.cz

Web: <http://www.pppuk.cz/poradny/usti-nad-labem>

PPP Děčín

Adresa: Jiřího z Poděbrad 209/19

Telefon: 412 532 071

E-mail: decin@pppuk.cz

Web: <http://www.pppuk.cz/poradny/decin>

PPP Chomutov

Adresa: Na Průhoně 4800

Telefon: 474 699 200

E-mail: chomutov@pppuk.cz

Web: <http://www.pppuk.cz/poradny/chomutov>

PPP Kadaň

Adresa: Fibichova 1129

Telefon: 474 332 427, 474 334 487

E-mail: kadan@pppuk.cz

Web: <http://www.pppuk.cz/poradny/kadan>

PPP Litoměřice

Adresa: Palachova 18

Telefon: 416 733 031, 416 733 015

E-mail: litomerice@pppuk.cz

Web: <http://www.pppuk.cz/poradny/litomerice>

PPP Louny

Adresa: Poděbradova 634

Telefon: 415 652 323

E-mail: louny@pppuk.cz

Web: <http://www.pppuk.cz/poradny/louny>

PPP Most

Adresa: Jana Palacha 1534

Telefon: 476 708 847, 723 321 593

E-mail: most@pppuk.cz

Web: <http://www.pppuk.cz/poradny/most>

PPP Litvínov (detašované pracoviště PPP Most)

Adresa: Šafaříkova 99

Telefon: 775 441 264

E-mail: litvinov@pppuk.cz

Web: <http://www.pppuk.cz/poradny/most>

PPP Roudnice nad Labem

Adresa: Karlovo náměstí 71

Telefon: 416 831 148

E-mail: roudnice@pppuk.cz

Web: <http://www.pppuk.cz/poradny/roudnice-nad-labem>

PPP Rumburk

Adresa: Sukova 6

Telefon: 412 332 325

E-mail: rumburk@pppuk.cz

Web: <http://www.pppuk.cz/poradny/rumburk>

PPP Teplice

Adresa: Lípová 651/9

Telefon: 417 533 669, 417 535 248, 417 533 669

E-mail: teplice@pppuk.cz

Web: <http://www.pppuk.cz/poradny/teplice>

PPP Žatec

Adresa: Smetanovo náměstí 331

Telefon: 415 712 761

E-mail: zatec@pppuk.cz

Web: <http://www.pppuk.cz/poradny/zatec>

PPP Žatec (soukromá)

Adresa: Masarykova 745

Telefon: 603 253 634, 604 556 236

Web: <http://www.educozatec.cz/>

PPP Louny (soukromá)

Adresa: Osvoboditelů 2649

Telefon: 604 556 236

Web: <http://www.educozatec.cz/>

PPP Rakovník (soukromá)

Adresa: Tyršova 437

Telefon: 604 556 236

Web: <http://www.educozatec.cz/>

7. Liberecký kraj

PPP Liberec

Adresa: Truhlářská 3

Telefon: 482 710 517, 731 488 235

E-mail: info@pppliberec.cz

Web: <http://www.pppliberec.cz/>

PPP Frýdlant (detašované pracoviště PPP Liberec)

Adresa: Mládeže 884

Telefon: 482 319 288, 601 561 164, 482710517

Web: <http://www.pppliberec.cz/>

PPP Česká Lípa

Adresa: Havlíčkova 443

Telefon: 487 521 673, 487 522 179, 728 541 505

E-mail: poradna@pppcl.cz

Web: <http://pppcl.cz/>

PPP Jablonec nad Nisou

Adresa: Palackého 48

Telefon: 483 704 498, 602 102 833

E-mail: poradna@pppjbc.cz

Web: <http://www.pppjbc.cz//>

PPP Semily

Adresa: Nádražní 213

Telefon: 481 625 390

E-mail: ppp.semily@worldonline.cz

Web: <http://www.pppsemily.cz/>

PPP Turnov (detašované pracoviště PPP Semily)

Adresa: 28. října 1872

Telefon: 481 323 772

E-mail: ppp.turnov@seznam.cz

Web: <http://www.pppsemily.cz/>

PPP Lomnice nad Popelkou (detašované pracoviště PPP Semily)

Adresa: Fučíka 61

Telefon: 481 671 792

E-mail: ppp.lomnice@worldonline.cz

Web: <http://www.pppsemily.cz/>

8. Královehradecký kraj

PPP Hradec Králové

Adresa: Pospíšilova třída 365

Telefon: 495 265 423

E-mail: info@pppkhk.cz

Web: <http://www.pppkhk.cz/>

PPP Jičín (detašované pracoviště PPP Hradec Králové)

Adresa: Fortna 39

Telefon: 493 533 505

E-mail: ppp.jc@seznam.cz

Web: <http://www.pppjicin.cz/>

PPP Náchod (detašované pracoviště PPP Hradec Králové)

Adresa: Smiřických 1237

Telefon: 491 426 03, 777 868 411, 777 831 666

E-mail: ppp.nachod@seznam.cz, ppp.jezkova@seznam.cz

Web: <http://www.pppnachod.cz/>

PPP Rychnov nad Kněžnou (detašované pracoviště PPP Hradec Králové)

Adresa: Javornická 1501

Telefon: 494 535 476, 775 235 47

E-mail: ppprychnov@seznam.cz

Web: <http://3prk7.webnode.cz/>

PPP Trutnov (detašované pracoviště PPP Hradec Králové)

Adresa: Horská 5

Telefon: 499 813 080, 605 448 327, 605 814 887

E-mail: info@ppptrutnov.cz

Web: www.ppptrutnov.cz

PPP Chlumeck nad Cidlinou (detašované pracoviště PPP Hradec Králové)

Adresa: Kozelkova 123/IV

Telefon: 495 484 110

E-mail: pppchlumeck@seznam.cz

Web: <http://www.pppkhk.cz/kontakt>

PPP Nový Bydžov (detašované pracoviště PPP Hradec Králové)

Adresa: Masarykovo nám.

Telefon: 495 703 998

Web: <http://www.pppkhk.cz/kontakt>

9. Pardubický kraj

PPP Pardubice

Adresa: Sukova třída 1260

Telefon: 466 410 327, 466 410 328

E-mail: poradna@ppp-pardubice.cz, ppp.pce@seznam.cz

Web: <http://www.ppp-pardubice.cz/>

PPP Přelouč (detašované pracoviště PPP Pardubice)

Adresa: Kladenská 494

Telefon: 733 341 323

E-mail: poradna@ppp-pardubice.cz, ppp.pce@seznam.cz

Web: <http://www.ppp-pardubice.cz/>

PPP Holice (detašované pracoviště PPP Pardubice)

Adresa: Holubova 47

Telefon: 733 341 313

E-mail: poradna@ppp-pardubice.cz, ppp.pce@seznam.cz

Web: <http://www.ppp-pardubice.cz/>

PPP Chrudim

Adresa: Poděbradova 842

Telefon: 469 621 187

E-mail: ped.ps.por.cr@quick.cz

Web: <http://www.ppp-pardubice.cz/>

PPP Hlinsko v Čechách (detašované pracoviště PPP Chrudim)

Adresa: Nádražní 548

Telefon: 469 312 934

E-mail: ped.ps.por.cr@quick.cz

Web: <http://www.ppp-pardubice.cz/>

PPP Třemošnice (detašované pracoviště PPP Chrudim)

Adresa: Internátní 214

Telefon: 734 305 258

E-mail: ped.ps.por.cr@quick.cz

Web: <http://www.ppp-pardubice.cz/>

PPP Ústí nad Orlicí

Adresa: Královéhradecká 513

Telefon: 465 521 296, 776 611 695

E-mail: info@pppuo.cz

Web: <http://www.pppuo.cz/index.php?id=1020&lang=cze>

PPP Žamberk (detašované pracoviště PPP Ústí nad Orlicí)

Adresa: Nádražní 550

Telefon: 465 611 023

E-mail: info@pppuo.cz

Web: <http://www.pppuo.cz/index.php?id=1020&lang=cze>

PPP Lanškroun (detašované pracoviště PPP Ústí nad Orlicí)

Adresa: budova ZŠ Dobrovského, č.p. 630

Telefon: 777 914 459

E-mail: info@pppuo.cz

Web: <http://www.pppuo.cz/index.php?id=1020&lang=cze>

PPP Vysoké Mýto (detašované pracoviště PPP Ústí nad Orlicí)

Adresa: Plk. B. Kohouta 914

Telefon: 777 914 471

E-mail: info@pppuo.cz

Web: <http://www.pppuo.cz/index.php?id=1020&lang=cze>

PPP Svitavy (detašované pracoviště PPP Ústí nad Orlicí)

Adresa: Riegrova 2063

Telefon: 461 532 486, 775 575 480, 775 575 481

E-mail: info-svitavy@pppuo.cz

Web: <http://www.pppuo.cz/index.php?id=1020&lang=cze>

PPP Litomyšl (detašované pracoviště PPP Ústí nad Orlicí)

Adresa: T.G.Masaryka 1160

Telefon: 775 575 487

E-mail: info@pppuo.cz

Web: <http://www.pppuo.cz/index.php?id=1020&lang=cze>

PPP Moravská Třebová (detašované pracoviště PPP Ústí nad Orlicí)

Adresa: Dukelská 1310/57

Telefon: 775 575 483

E-mail: info@pppuo.cz

Web: <http://www.pppuo.cz/index.php?id=1020&lang=cze>

PPP Polička (detašované pracoviště PPP Ústí nad Orlicí)

Adresa: Švermova 401

Telefon: 775 575 484

E-mail: info@pppuo.cz

Web: <http://www.pppuo.cz/index.php?id=1020&lang=cze>

10. Kraj Vysočina

PPP Havlíčkův Brod

Adresa: Nad Tratí 335

Telefon: 569 422 171, 569 425 954, 722 964 003

E-mail: ppp@hbnet.cz

Web: <http://ppphb.hbnet.cz/>

PPP Jihlava

Adresa: tř. Legionářů 6

Telefon: 567 572 416

E-mail: pppji@raz-dva.cz

Web: <http://www.pppjihlava.estranky.cz/>

PPP Pelhřimov

Adresa: Solní 1814

Telefon: 565 381 364

E-mail: pedag-poradna@pel.cz

Web: <http://pedag-poradna.pel.cz/>

PPP Třebíč

Adresa: Vltavínská 1346

Telefon: 568 848 815, 568 848 816

E-mail: ppptr@volny.cz

Web: <http://www.ppptrebic.cz/>

PPP Moravské Budějovice (detašované pracoviště PPP Třebíč)

Adresa: Chelčického 904

Telefon: 568 420 697

E-mail: pppmb@volny.cz

Web: <http://www.ppptrebic.cz/>

PPP Žďár nad Sázavou

Adresa: Veselská 35

Telefon: 566 622 387

E-mail: poradna@ppp-zr.cz

Web: <http://www.ppp-zr.cz/index.html>

PPP Bystřice nad Pernštejnem (detašované pracoviště PPP Žďár nad Sázavou)

Adresa: Hornická 643

Telefon: 736 607 671

E-mail: poradna@ppp-zr.cz

Web: http://www.ppp-zr.cz/detas_pracoviste.html#bnp

PPP Velké Meziříčí (detašované pracoviště PPP Žďár nad Sázavou)

Adresa: Oslavická 20

Telefon: 566 520 299

E-mail: poradna@ppp-zr.cz

Web: http://www.ppp-zr.cz/detas_pracoviste.html#bnp

PPP Velké Meziříčí (detašované pracoviště PPP Žďár nad Sázavou)

Adresa: Oslavická 20

Telefon: 566 520 299

E-mail: poradna@ppp-zr.cz

Web: http://www.ppp-zr.cz/detas_pracoviste.html#bnp

11. Jihomoravský kraj

PPP Zachova (detašované pracoviště PPP Brno)

Adresa: Zachova 1

Telefon: 543 245 915, 543 245 914, 543 245 916

E-mail: zachova@pppbrno.cz

Web:

http://www.pppbrno.cz/spolecne.php?strana=pracoviste_zachova&menu=kde_nas_najdete_menu

PPP Kohoutova (detašované pracoviště PPP Brno)

Adresa: Kohoutova 4

Telefon: 545 223 379-80

E-mail: kohoutova@pppbrno.cz

Web:

http://www.pppbrno.cz/spolecne.php?strana=pracoviste_kohoutova&menu=kde_nas_najdete_menu

PPP Sládkova (detašované pracoviště PPP Brno)

Adresa: Sládkova 45

Telefon: 548 526 802

E-mail: sladkova@pppbrno.cz

Web:

http://www.pppbrno.cz/spolecne.php?strana=pracoviste_sladkova&menu=kde_nas_najdete_menu

PPP Hybešova (detašované pracoviště PPP Brno)

Adresa: Hybešova 15

Telefon: 543 426 080, 731 658 683

E-mail: hybesova@pppbrno.cz

Web:

http://www.pppbrno.cz/spolecne.php?strana=pracoviste_hybesova&menu=kde_nas_najdete_menu

PPP Ivančice (detašované pracoviště PPP Brno)

Adresa: Komenského nám. 12

Telefon: 731 658 685, 515 551 515

E-mail: ivancice@pppbrno.cz

Web:

http://www.pppbrno.cz/spolecne.php?strana=pracoviste_ivancice&menu=kde_nas_najdete_menu

PPP Židlochovice (detašované pracoviště PPP Brno)

Adresa: Nádražní 23

Telefon: 731 658 686

E-mail: zidlochovice@pppbrno.cz

Web:

http://www.pppbrno.cz/spolecne.php?strana=pracoviste_zidlochovice&menu=kde_nas_najdete_menu

PPP Školský komplex Mendlovo náměstí

Adresa: Voroněžská 5

Telefon: 543 216 135, 775 211 793

E-mail: ppp@skolskykomplex.cz

Web: <http://www.skolskykomplex.cz/ppp/>

PPP Břeclav

Adresa: Bratří Mrštíků 30

Telefon: 519 373 996, 519 322 139

E-mail: ppp_breclav@quick.cz

Web: <http://www.pppbreclav.cz/>

PPP Hustopeče (detašované pracoviště PPP Břeclav)

Adresa: Masarykovo nám. 1

Telefon: 518 389 121

E-mail: zuzana.havrankova@pppbreclav.cz

Web: <http://www.pppbreclav.cz/>

PPP Mikulov (detašované pracoviště PPP Břeclav)

Adresa: Náměstí 28

Telefon: 519 511 386

E-mail: anna.uhrova@pppbreclav.cz

Web: <http://www.pppbreclav.cz/>

PPP Hodonín

Adresa: Jilemnického 2

Telefon: 518 606 411

E-mail: ppp.hodonin@ho.orgman.cz

Web: <http://www.ppp-hodonin.eu/>

PPP Kyjov (detašované pracoviště PPP Hodonín)

Adresa: Nádražní 1333/34

Telefon: 518 615 082

Web: <http://www.ppp-hodonin.eu/>

PPP Veselí nad Moravou (detašované pracoviště PPP Hodonín)

Adresa: Kollárova 1660

Telefon: 518 324 112, 518 326 177

Web: <http://www.ppp-hodonin.eu/>

PPP Vyškov

Adresa: Jungmannova 2

Telefon: 517 348 706

E-mail: oppp.vyskov@pppvy.cz

Web: <http://www.pppvy.cz/>

PPP Blansko (detašované pracoviště PPP Vyškov)

Adresa: Nad Čertovkou 17

Telefon: 516 417 431

E-mail: poradna@pppblansko.cz

Web: <http://www.pppvy.cz/>

PPP Boskovice (detašované pracoviště PPP Vyškov)

Adresa: Štefánikova 1142/2

Telefon: 516 454 178

E-mail: poradna@pppboskovice.cz

Web: <http://www.pppvy.cz/>

PPP Znojmo

Adresa: Jana Palacha 6

Telefon: 515 260 077

E-mail: ppp@zn.orgman.cz

Web: <http://ppp-znojmo.cz/>

12. Olomoucký kraj

PPP Olomouc

Adresa: U Sportovní haly 1a

Telefon: 585 221 045, 585 224 573

E-mail: ppp@ppp-olomouc.cz

Web: <http://www.ppp-olomouc.cz/>

PPP Šternberk (detašované pracoviště PPP Olomouc)

Adresa: Opavská 14

Telefon: 585 221 045, 585 224 573

E-mail: ppp@ppp-olomouc.cz

Web: <http://www.ppp-olomouc.cz/>

PPP Uničov (detašované pracoviště PPP Olomouc)

Adresa: Haškova 211

Telefon: 585 221 045, 585 224 573

E-mail: ppp@ppp-olomouc.cz

Web: <http://www.ppp-olomouc.cz/>

PPP Litovel (detašované pracoviště PPP Olomouc)

Adresa: Nám. Př. Otakara 753/11

Telefon: 585 221 045, 585 224 573

E-mail: ppp@ppp-olomouc.cz

Web: <http://www.ppp-olomouc.cz/>

PPP Jeseník

Adresa: Dukelská 1240

Telefon: 584 411 829, 724 131 963

E-mail: pppor@jes.cz

Web: <http://www.ppp-olomouc.cz/>

PPP Šumperk

Adresa: Husitská 12

Telefon: 583 215 279

E-mail: pppsumperk@seznam.cz

Web: <http://www.ppp-olomouc.cz/>

PPP Mohelnice (detašované pracoviště PPP Šumperk)

Adresa: Olomoucká 41

Telefon: 583 430 576

E-mail: pppmohelnice@seznam.cz

Web: <http://www.ppp-olomouc.cz/>

PPP Přerov

Adresa: Kouřilkova 8

Telefon: 581 217 760, 581 208 014

E-mail: ppp@ppp-prerov.cz

Web: <http://www.ppp-olomouc.cz/>

PPP Hranice (detašované pracoviště PPP Přerov)

Adresa: Šromotovo nám. 177

Telefon: 581 604 125

Web: <http://www.ppp-olomouc.cz/>

PPP Prostějov

Adresa: Vrchlického 5

Telefon: 582 345 139, 582 344 237

E-mail: ppp-prostejov@volny.cz

Web: <http://www.ppp-olomouc.cz/>

PPP Konice (detašované pracoviště PPP Prostějov)

Adresa: Vrchlického 349

Telefon: 582 397 160

Web: <http://www.ppp-olomouc.cz/>

13. Zlínský kraj

PPP Zlín (detašované pracoviště KPPP a ZDVPP Zlín)

Adresa: J. A. Bati 5520 (SVIT, budova č.22)

Telefon: 575 570 491

E-mail: pppzl@ppporzl.cz

Web: www.ppporzl.cz

PPP Slavičín (detašované pracoviště KPPP a ZDVPP Zlín)

Adresa: Komenského 882

Telefon: 575 570 596

E-mail: pppsl@ppporzl.cz

Web: <http://www.ppporzl.cz/index.php/slavicin>

PPP Uherské Hradiště (detašované pracoviště KPPP a ZDVPP Zlín)

Adresa: Františkánská 1256

Telefon: 572 551 352

E-mail: pppuh@ppporzl.cz

Web: <http://www.ppporzl.cz/index.php/uh-hradiste>

PPP Uherský Brod (detašované pracoviště KPPP a ZDVPP Zlín)

Adresa: Předbranská 415

Telefon: 572 638 148

E-mail: pppub@ppporzl.cz

Web: <http://www.ppporzl.cz/index.php/uh-brod>

PPP Vsetín (detašované pracoviště KPPP a ZDVPP Zlín)

Adresa: Hrbová 1561

Telefon: 571 411 426, 731 663 193

E-mail: pppvs@ppporzl.cz

Web: <http://www.ppporzl.cz/index.php/vsetin>

PPP Valašské Meziříčí (detašované pracoviště KPPP a ZDVPP Zlín)

Adresa: Křižná 782

Telefon: 571 621 643

E-mail: pppvm@ppporzl.cz

Web: <http://www.ppporzl.cz/index.php/valasske-mezirici>

PPP Kroměříž (detašované pracoviště KPPP a ZDVPP Zlín)

Adresa: Jánská 197

Telefon: 575 570 564

E-mail: pppkm@ppporzl.cz

Web: <http://www.ppporzl.cz/index.php/kromeriz>

PPP Holešov (detašované pracoviště KPPP a ZDVPP Zlín)

Adresa: Zlínská 993

Telefon: 575 570 564

E-mail: pppkm@ppporzl.cz

Web: <http://www.ppporzl.cz/index.php/holesov>

14. Moravskoslezský kraj

PPP Ostrava - Zábřeh

Adresa: Kpt. Vajdy 1a

Telefon: 553 810 700, 553 810 701

E-mail: posta-zabreh@ppp-ostrava.cz

Web: <http://www.ppp-ostrava.cz/>

PPP Ostrava – Poruba (detašované pracoviště PPP Ostrava – Zábřeh)

Adresa: 17. listopadu 1123

Telefon: 553 810 750, 553 810 751

E-mail: posta-poruba@ppp-ostrava.cz

Web: <http://www.ppp-ostrava.cz/>

PPP Bruntál

Adresa: Krnovská 9

Telefon: 554 717 737

E-mail: info@pppbruntal.cz

Web: <http://www.pppbruntal.cz/>

PPP Krnov (detašované pracoviště PPP Bruntál)

Adresa: Za drahou 3

Telefon: 554 612 395

E-mail: krnov@pppbruntal.cz

Web: <http://www.pppbruntal.cz/>

PPP Frýdek-Místek

Adresa: Palackého 130

Telefon: 558 432 084

E-mail: pppfrydekmistek@gmail.com

Web: <http://www.pppfm.cz/>

PPP Frýdek-Místek

Adresa: Palackého 123

Telefon: 558 644 750

E-mail: peknikova.pppfm@gmail.com

Web: <http://www.pppfm.cz/>

PPP Třinec (detašované pracoviště PPP Frýdek-Místek)

Adresa: Máchova 643

Telefon: 558 334 541

E-mail: ppptrinec@gmail.com

Web: <http://www.pppfm.cz/>

PPP Karviná

Adresa: Víta Nejedlého 591

Telefon: 597 582 370

E-mail: poradna@pppkarvina.cz

Web: <http://www.pppkarvina.cz/>

PPP Bohumín (detašované pracoviště PPP Karviná)

Adresa: Bezručova 190

Telefon: 597 582 373

E-mail: poradna@pppkarvina.cz

Web: <http://www.pppkarvina.cz/>

PPP Český Těšín (detašované pracoviště PPP Karviná)

Adresa: Frýdecká 689/30

Telefon: 558 745 096

E-mail: poradna@pppkarvina.cz

Web: <http://www.pppkarvina.cz/>

PPP Havířov (detašované pracoviště PPP Karviná)

Adresa: Opletalova ul. 5

Telefon: 597 582 372

E-mail: poradna@pppkarvina.cz

Web: <http://www.pppkarvina.cz/>

PPP Orlová (detašované pracoviště PPP Karviná)

Adresa: Masarykova tř. 1313

Telefon: 597 582 371

E-mail: poradna@pppkarvina.cz

Web: <http://www.pppkarvina.cz/>

PPP Nový Jičín

Adresa: Žižkova 3

Telefon: 556 771 144

E-mail: info@pppnj.cz

Web: www.pppnj.cz

PPP Kopřivnice (detašované pracoviště PPP Nový Jičín)

Adresa: Štefánikova 1163/12

Telefon: 556/879 635

E-mail: detas.kopr@pppnj.cz

Web: <http://pppnj.cz/stranky/odloucena-pracoviste/default.aspx>

PPP Bílovec (detašované pracoviště PPP Nový Jičín)

Adresa: Příkopní 301

Telefon: 730 584 954

E-mail: detas.bilovec@pppnj.cz

Web: <http://pppnj.cz/stranky/odloucena-pracoviste/default.aspx>

PPP Opava

Adresa: Rybí trh 7-8/177-8

Telefon: 553 622 768, 553 625 736

E-mail: info@ppp.opava.cz

Web: <http://www.ppp.opava.cz/>

PPP Opava (detašované pracoviště PPP Opava)

Adresa: Hradecká 16

Telefon: 733 164 832

E-mail: simeckova@ppp.opava.cz

Web: <http://www.ppp.opava.cz/>

PPP Hlučín (detašované pracoviště PPP Opava)

Adresa: Gen.Svobody 8

Telefon: 595 043 110

E-mail: ppp.hlucin@seznam.cz

Web: <http://www.ppp.opava.cz/>

PPP Vítkov (detašované pracoviště PPP Opava)

Adresa: Nám.J.Zajíce 1

Telefon: 556 300 574

E-mail: ppp.vitkov@centrum.cz

Web: <http://www.ppp.opava.cz/>

Poradna FSSMUNI: Pedagogicko - psychologické poradny [online]. [cit. 2020-03-25].

Dostupné z: <https://poradna.fss.muni.cz/sit-kontaktu/pedagogicko-psychologicke-poradny>

Další organizace pro osoby se sluchovým postižením

1. ASNEP - Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel

Hábova 1571, 155 00 Praha 5 - Stodůlky

Tel.: 235 521 412, www.asnep.cz

ASNEP primárně zastupuje všechny sluchově postižené a jejich zájmy, potřeby a práva. Pravidelně připomínkuje a navrhuje zákony a vyhlášky. Mezi jejich dosavadní úspěchy patří prosazení zákona č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a novely tohoto zákona č. 384/2008 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých či prosazení povinnosti opatřovat české filmy na DVD titulky, zákon č. 249/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 273/1993 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů, ve znění pozdějších předpisů. Dále např. bojují za aktivní boj proti bariérám v hromadných dopravních prostředcích a budov používaných veřejností. (ASNEP [online]. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <http://www.asnep.cz/o-asociaci-asnep/>)

2. Česká komora tlumočnicků znakového jazyka

Ocelářská 35/1354, 190 00 Praha 9

Tel.: 284 080 296, www.cktzj.com

Česká komora tlumočnicků znakového jazyka je nezisková organizace pro tlumočnický, kteří se chtějí vzdělávat, mít přehled o aktuálním dění a možnost ovlivňovat rozvoj tlumočnické profese. Komora je nezávislá organizace, která pracuje na vylepšení pracovních podmínek tlumočnicků pro neslyšící. (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [online]. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <http://www.cktzj.com/>)

3. **Česká společnost tlumočnicků znakového jazyka**

Hábova 1571, 155 00 Praha 5

Tel: 603 846 204, jaroslav.paur@seznam.cz

4. **Český klub nedoslýchavých "HELP"**

Tomanova 3/5, 301 00 Plzeň - Jižní Předměstí

Tel.: 377 420 935, cknh.zdenek@tiscali.cz, www.audiohelp.cz

AUDIOHELP je zapsaný spolek, který poskytuje odborné sociální služby osobám se sluchovým postižením a jejich blízkým. Svou péči poskytují v mnoha střediscích např. v Plzni, Brně, Ústí nad Orlicí, Uherském Brodě či Pardubicích. Poskytují odborné sociální poradenství a sociální rehabilitaci, vypůjčují kompenzační pomůcky. Součástí služeb je také zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, jako jsou vzdělávací aktivity, přednášky, pomoc při uplatňování práv či vyřizování osobních záležitostí. Tyto služby poskytují bezplatně. (*HELP* [online]. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <http://www.audiohelp.cz/>)

5. **Český svaz neslyšících sportovců**

Lábkova - pavilon č. 5, 301 00 Plzeň

Tel.: 377 387 751

Svaz neslyšících sportovců je občanské sdružení, které zastupuje práva neslyšících sportovců, právě v oblasti sportu. Sluchově postižené jedince podporují v mnoha sportech, např.: atletika, badminton, bowling, cyklistika, fotbal, hokej, lyžování, orientační běh, plavání, střelectví a další. (*Český svaz neslyšících sportovců* [online]. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <https://csns-sport.cz/o-svazu>)

6. Evropské centrum pantomimy neslyšících

Vodova 35, 612 00 Brno

Tel.: 541 212 401, ecpn@ecpn.cz, www.ecpn.cz

7. Federace rodičů a přátel sluchově postižených

Hábova 1571, 155 00 Praha 5 - Stodůlky

Tel.: 235 517 691, frpsp@frpsp.cz www.frpsp.cz

8. PEVNOST - České centrum znakového jazyka

Krátkého 4/250, 190 00 Praha 9

Tel.: 283 892 700, 728 586 857, pevnost@pevnost.com, www.pevnost.com

9. Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR

Karlínské náměstí 12, 186 03 Praha 8

Tel.: 224 816 829, 221 890 417, snn-cr@snn-cr.cz, www.snn-cr.cz

10. Středisko rané péče TamTam

Hábova 1571, 155 00 Praha 5 - Stodůlky

Tel.: 251 510 744, ranapece@tamtam-praha.cz, frpsp@frpsp.cz, www.tamtam.cz

Středisko rané péče TamTam poskytuje pomoc rodinám s dětmi do sedmi let věku. Kromě rané péče rodinám poskytují ještě odborné poradenství, pořádají kulturní akce, vytvářejí mobilní aplikace s didaktickými činnostmi. Jedná se o terénní sociální

službu. (*Český svaz neslyšících sportovců* [online]. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <https://www.tamtam.cz/co-delame/>)

11. Divadlo Neslyším

Cejl 87, Brno 602 00

sms: 545 212 578, neslysim@email.cz, www.neslysim.cz

12. HELPPES - Centrum výcviku psů pro postižené

Mikovcova 9/531, 120 00 Praha 2

Tel.: 603 769 864, info@helppes.cz, www.helppes.cz

13. Sdružení pro augmentativní a alternativní komunikaci

Tyršova 13, 120 00 Praha 2

Tel.: 222 519 926, 222 518 280, caak@brailnet.cz, www.saak-os.cz

14. Hradecký spolek neslyšících, ul. Milady Horákové 504, 500 06, Hradec Králové

Tel.: 495 533 138, hsn.hk@seznam.cz, <http://hsnhk.cz/>

Hradecký spolek neslyšících je členskou organizací Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR se sídlem v Praze.

Pořádají pravidelná klubová setkání, výlety, oslavy Dne matek, Mezinárodního dne dětí a Mezinárodního dne neslyšících, velikonoční a vánoční posezení, Mikulášská besídka, karnevaly a další (*Hradecký spolek neslyšících* [online]. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <http://hsnhk.cz/>)

15. Klub neslyšících a nedoslýchavých matek

Mateřské centrum Na Pořící (YMCA), Na Pořící 12, 110 00 Praha 1

Mob.: 775 155 059

16. Automotoklub neslyšících Praha

Erbenova 19, 150 06 Praha 5 - Košíře

Tel.: 257 322 362, amkn.praha@centrum.cz, www.amkn-praha.wz.cz

17. Asociace pedagogů sluchově postižených

Líšeňská 5, 636 00 Brno

Tel.: 737 111 677, www.asociacepsp.wz.cz

NICM - Národní informační centrum pro mládež: Organizace věnující se sluchově postiženým [online]. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/organizace-venuujici-se-sluchove-postizenym>

2. METODICKÁ ČÁST

2. 1. Metodické doporučení pro rodiče a učitele

Zásady pro výchovu a vzdělávání dětí a žáků se sluchovým postižením

Včasnost

Důležitá je včasnost diagnózy vady sluchu. Dále je důležité včasné zahájení rehabilitační péče (záleží na zbytku sluchu). Rehabilitace je velmi důležitá pro rozvoj

komunikačních dovedností. Včasnost se týká také přidělení sluchadla, které je odborně nastavené. V předřechovém období je třeba, aby bylo dítě dostatečně stimulováno, kvůli rozvoji vlastního řečového projevu. Pokud se uvažuje o integraci dítěte, včasnost hraje také důležitou roli. Ve zvýšené míře se o integraci hovoří před nástupem do mateřské školy, před nástupem do základní školy, nebo v období ukončení prvního stupně základní školy. Dále po ukončení základního vzdělání, kdy se žák rozhoduje o dalším studiu.

Komunikativnost

Pro slyšící děti by měla být zásada zcela běžná. Pro děti se sluchovým postižením by se na komunikativnost měl klást větší důraz. Rodiče by se měli s dětmi snažit komunikovat ve větší míře, s větší důsledností. Dítě by mělo být vystavováno komunikačním situacím. Nemělo by jít pouze o účelové rozšiřování slovní či znakové zásoby dítěte. Nesmíme zapomenout, že komunikace je tvořena faktory, které se nedají nahradit, podílejí se na tvorbě vzorců komunikačního chování, ze kterých si děti se sluchovým postižením vytvářejí komunikační systémy. Musí se také dbát na míru stimulace, která se nesmí přesáhnout. Každé dítě má jinak přijatelnou mez. Záleží na individuální době soustředění a schopnosti soustředěně pracovat. Vyvarování se „přestimulování“ zároveň níží demotivaci dítěte.

Udržování zrakového kontaktu

Efektivní je vést dítě se sluchovým postižením ke komunikačním strategiím. Bez ohledu na typ sluchového postižení je třeba učit dítě zrakovému kontaktu. Je nutné dítěti vysvětlit, že obličej toho, s kým komunikuje, je důležitým zdrojem informací. Zrakový kontakt není pouze o vzájemné výměně pohledů, ale o dodržení požadavku udržení směru komunikace k partnerovi.

Zásada přiměřené náročnosti a důslednosti

Na dítě klademe nároky, které jsou přiměřené jeho věku a jeho schopnostem. Edukační cíle je třeba stavět podle stupně postižení. Někdy je obtížné vysvětlovat rodičům dítěte se sluchovým postižením, že není nutné je šetřit při běžných dětských úkolech, pracích a povinnostech, úměrných věku dítěte. Zdánlivá „přísnost“ a neoblomnost rodičů může být

prospěšná. Je dobrým základem pro vytváření vhodných vzorců chování. Stejně požadavky se týkají i důslednosti.

Zásada názornosti

Zásadu názornosti uvádí již J. A. Komenský jako jednu z nejdůležitějších. Cílem je, aby dítě při obdržení informací věci opravdu porozumělo. Nejedná se pouze o předvádění názorných pomůcek při vyučování, ale o názorné uvádění věcí a jevů do vztahů, nejen ve výuce, ale i ve výchově.

Zásada systematickosti

Na výchovné úrovni je tím myšlena systematickosti v přístupu k řešení problémů. Dále je zásada systematickosti požadavkem na výstavbu komunikačního systému dítěte se sluchovým postižením. Zejména v počátcích komunikace mluvené řeči je třeba, aby výstavba byla systematická.

Zásada výstavby hodnotového systému

Hodnotový systém se odvíjí od prostředí, ve kterém žijeme. Je to kulturní záležitost. Můžeme se proto potkávat s různým pojetím a hierarchií hodnot. Důležité je, aby mělo dítě schopnost přiřazovat k daným hodnotám nové, podle určitých kritérií. Dítě se sluchovým postižením nemá tolik efektivní náhodné a sociální učení. Vzhledem k tomu nemá ani dostatečně vyvinutou slovní nebo znakovou zásobu. Pedagogové by se tak měli cíleně věnovat ve své práci hodnocení a pokusům o hodnotící postupy více než u slyšících dětí.

Rozšiřování pojmové banky

Důležité je u dětí rozvíjet pojmovou banku – materiály k myšlení, tedy i k dalšímu učení. Může se stát, že u dětí a žáků některá slova (znaky) nebyla navázána na obsah. Používali je pouze jako „vycpávku“ při komunikaci. Např. při čtení – žáci přečtou vše, ale jakmile mají vše vysvětlit (čtení s porozuměním), mají problém. To samé platí i pro psaní. Když se dítě setkává s novými pojmy, je důležité mu je vysvětlit a uvést do souvislostí.

Nutné podmínky pro vzdělávání žáků se sluchovým postižením

- Menší počet žáků ve třídě.
- Žák by měl sedět při klasickém uspořádání lavic v prostřední řadě, blíže ke katedře.
- Pokud stojíte, žák by neměl sedět příliš blízko vás. Bylo by pro něj náročnější odezírat, protože by se musel neustále dívat směrem nahoru.
- Pokud mluvíte, řeč by měla být mířena směrem k žákovi. Zapotřebí je být obrácen čelem k žákovi se sluchovým postižením.
- Pokud píšete na tabuli, přestaňte s výkladem. Nelze současně psát a mluvit, protože jste k žákovi zády.
- Váš obličej by měl být vždy dobře osvětlen přirozeným, nebo umělým světlem. Žákovi se bude lépe odezírat. Hůře se mu bude odezírat, pokud bude učitel stát u okna, nebo ve vlastním stínu.
- Pro zajištění vhodného akustického prostředí je třída s kobercem. Koberce by měl být alespoň pod lavicemi dětí. Vhodné jsou i záclony nebo nástěnky.
- První kontakt by měl žák s pedagogem navázat ještě před začátkem školního roku, nebo při zahájení školní docházky. Vhodné je sejit se v kombinaci učitel – žák – rodiče – pracovník speciálně pedagogického centra.
- Rodiče by měli s pedagogem probrat technické problémy týkající se sluchadel, kochleárního implantátu.
- Je dobré využívat všech vizuálních pomůcek (např. fólie, video, počítačové programy, tabulky, didaktický materiál...).
- Na začátku školního roku může pedagog usnadnit seznámení s žáky pomocí cedulek na lavicích, nebo hraním seznamovacích her se jmény apod.
- Učitel by měl výrazně artikulovat, ne však přehnaně. Výhodou mohou být nalíčené rty, velkou nevýhodou vousy (platí pro děti odkázané na odezírávání).
- Důležitá je častá komunikace učitele s rodičem, osvědčené je zavedení notýsku na vzkazy a úkoly, který používá učitel i rodič.
- Je vhodné vytvořit seznam nově probraných pojmů, který může být doplněný obrázkem.

- Ve třídě musí být klid a řád. U žáků se sluchovým postižením je osvědčený strukturovaný program. Vědí tak co se kdy bude dít. Chaos jim neschvídčí a ve velkém hluku nemají šanci se orientovat, rozumět mluvené řeči.
- Je dobré podněcovat žáka se sluchovým postižením, aby se hlásil, pokud něčemu nerozumí.
- Důležité je, aby žák mohl na všechny mluvící vidět, aby se mohl otáčet na spolužáky (např. při čtení v lavicích a podobně).
- Učitel by měl na žáky volat jménem, aby žák se sluchovým postižením věděl, na koho se má soustředit.
- Učitel by měl žáka upozornit na změnu tématu. Pokud chce učitel něco sdělit po samostatné práci žáků, je nutné upozornit žáka se sluchovým postižením, že bude mluvit.
- Při delším rozhovoru je třeba shrnout to nejdůležitější.
- Při čtení si nesmíte zakrývat textem své rty.
- Ujistěte se kontrolními otázkami, zda dítě rozumělo opravdu všemu. Nelze se spoléhat jen na jeho přikývnutí.
- Pozor na zmírněné známkování. Učitelé mají občas tendenci dávat dítěti s postižením automaticky lepší známku, což je špatně. Rodičům by učitelé měli vysvětlit, že jejich dítě má horší znalosti se stejnými výsledky.
- Rodič může požadovat slovní hodnocení dítěte, nebo individuální vzdělávací plán.

Zákon č. 561/2004 Sb.

Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)-v aktuálním znění

§ 34

Organizace předškolního vzdělávání

(6) O přijetí dítěte uvedeného v § 16 odst. 9 rozhodne ředitel mateřské školy na základě písemného vyjádření školského poradenského zařízení, popřípadě také registrujícího lékaře.

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3. 1. Nedoslýchavé dítě v MŠ

Raná péče

Prvním stupněm zabezpečení výchovně-vzdělávací složky je raná péče. Jde o soustavu služeb a programů poskytovaných ohroženým dětem a dětem se zdravotním postižením a jejich rodinám. Důležité je předcházet postižení, eliminovat nebo zmírnit jeho důsledky a poskytnout rodině, dítěti i společnosti požadavky sociální integrace. Cílem komplexní výchovy vzdělávací péče o sluchově postižené je maximální rozvoj všech stránek osobnosti jedinců se sluchovým postižením a jejich úspěšná socializace, bližší informace najdete například na stránkách Střediska rané péče Tamtam .

Dalšími institucemi, které zabezpečují edukační intervenci, jsou speciálně pedagogická centra a mateřské školy.

¹

V případě nedoslýchavého dítěte je vhodné zvolit běžnou mateřskou školu, rozhodnutí je na rodičích, závisí samozřejmě i na velikosti sluchové ztráty.

Jungwirthová (2015) nastiňuje ‘Obecná doporučení pro integraci dítěte se sluchovou vadou do běžné MŠ’

1. Snažme se navázat s dítětem kontakt, snažme se mu rozumět.
2. Dítě před promluvou oslovme a vyčkejme, dokud se na nás samo nepodívá,
3. Mluvme zřetelně, ale bez přehnané artikulace, důležité je přiměřené tempo řeči.
4. Ve třídě udržujme klid a řád.
5. Proberme s rodiči technické problémy týkající se sluchadel, zajistěme i náhradní baterie přímo ve školce.
6. Pravidelně komunikujme s rodiči.
7. Usnadněme dítěti seznámení s ostatními ve školce.

¹ Zdroj:

<https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/vzdelavani-deti-se-speciálními-potrebami/vzdelavani-deti-se-sluchovim-postizenim.shtml>

8. Zaměřme se nanásilně na rozvoj slovní zásoby a porozumění.
9. !Průběžně si ověřujme, zda dítě rozumělo.!
10. Větší pozornost věnujme práci ve skupině, je pro děti hůře srozumitelná.
11. Zajistěme dobré světelné podmínky pro odezírání.
12. Zajistěme poslechově výhodné místo pro nedoslýchavé dítě.
13. Předem upozorníme na změnu běžného režimu dne či na náhlou změnu tématu.
14. Nedávejte dítěti žádné zvláštní úlevy.

Vývoj řeči u nedoslýchavých dětí

- nutná kompenzace sluchové ztráty sluchadlem
- problémy pozdní diagnostika nedoslýchavých dětí + překonávání následků opoždění vývoje řečové komunikace
- časté odchylky v artikulaci sykavek a záměny zvukově blízkých hlásek
- logopedická péče rozvíjí slovní zásobu, dramtizaci projevu (je individuální)
- nutností je pečlivě se věnovat rehabilitaci sluchu
- dobrá kompenzace sluchu by měla vést k dobrému rozvoji jazykových schopností a dobře srozumitelnému řečovému projevu v komunikaci s okolím
- u nedoslýchavosti získané v dospělosti jde o zachování dobré úrovně řeči

Před nástupem do MŠ

Na vedení mateřské školy se s žádostí o přijetí dítěte se sluchovým postižením obvykle obracejí rodiče, v některých případech speciálně pedagogické centrum (SPC) nebo raná péče (RP). Ve většině případů se tuto informaci ředitel dozvídá ještě před zápisem, protože rodiče si tak trochu „ot'ukávají“ terén a nejprve se snaží zjistit, jaký vubec má daná MŠk přijímání dětí s postižením postoj. Rodiče jsou při prvním kontaktu mimořádně zranitelní a nejistí. Pro ně se jedná o první vstup dítěte do světa „venku“ a tedy o první závažný test toho, jak si na tom jejich dítě stojí a kam se za dobu od zjištění sluchového postižení posunulo. Doporučuji vyjádřit při prvním kontaktu rezervovaný zájem a domluvit si v dostatečném předstihu před zápisem první informační schůzku.

Tě se obvykle účastní ředitelka MŠ a pracovnice SPC či RP, která dítě dobře zná.

Pokud se tato informační schůzka koná bez rodičů, má i vedení MŠ možnost ptát se otevřeně na důležité otázky, např. zda dítě nemá další postižení, zda je rodina spolehlivá ohledně kompenzačních pomůcek apod. Přítomnost rodičů má tedy jisté výhody i nevýhody. Přítomnost samotného dítěte se zde nedoporučuje.

Na úvodní schůzce je již vhodné diskutovat o formě budoucí integrace.

O zařazení dítěte do MŠ rozhoduje ředitel.

Nejúspěšnější zařazení se dá očekávat u dítěte nedoslýchavého, naopak nejproblematictější u dítěte zcela neslyšícího. V úvahu se berou možnosti školky (architektonické řešení, finance, asistent, počet žáků ve třídě, zkušenosti a vzdělání učitelek, zabezpečení kompenzačními či edukačními pomůckami, odborná podpora, spolupráce s rodiči atd.), okolí (dopravní obslužnost, dostupnost zdravotně sociální péče, atd.). Úzká spolupráce s rodiči je nezbytná.

Obvykle do školky jednou až dvakrát za rok přijede odborník z SPC, který sleduje dítě při aktivitách a je zde k dispozici i otázkám pedagožek.

Terapeutické přístupy v prostředí Mateřské školy

Terapeutické přístupy v prostředí mateřské školy Slowík (2007) říká, že z hlediska speciální pedagogiky je terapií každý odborný postup, který má ve vztahu k osobě se sluchovým postižením jak pedagogický, tak i léčebný účinek. „Terapie a terapeutické přístupy by se tedy daly vysvětlit jako určité způsoby odborného a cíleného jednání člověka s člověkem, jež směřují od odstranění či zmírnění nežádoucích potíží nebo odstranění jejich příčin, k jisté prospěšné změně, například v prožívání, chování, fyzickém úkonu apod.“ (Janků, 2013, str. 11). V běžné mateřské škole není široká nabídka terapeutických cvičení. Obvykle je ve škole k dispozici pouze skupinová logopedie. Tyto mateřské školy neposkytují speciální léčebné terapie, neboť je navštěvují převážně intaktní děti, které zvláštní péči nepotřebují. V případě inkluzivního vzdělávání spolupracuje učitel s pracovníkem speciálně pedagogického centra a společně tak zajistí např. rehabilitaci v jiné instituci. Naopak u speciální mateřské školy fungující při základní škole speciální je nabídka terapií mnohem pestřejší. Samozřejmostí je pravidelná logopedie, která probíhá pod vedením zkušeného školního logopeda. Specialista má své pracoviště ve škole, a tak ho dítě navštěvuje zhruba jednou až dvakrát týdně. Vše se ale odvíjí od toho, jak často jsou děti nemocné, některé

bohužel velmi často. Logoped tedy upřednostní jedince, který předchozí týden logopedické cvičení neabsolvoval kvůli nemoci. Jisté ale je, že dítě, které je přítomné ve škole, má minimálně jednou týdně individuální logopedické sezení. Ve speciální mateřské škole pro děti se sluchovým postižením probíhá zhruba jednou týdně skupinová fyzioterapie. Fyzioterapeut stejně jako každý specialista musí mít odbornou způsobilost k výkonu povolání, která lze dnes získat pouze vysokoškolským studiem. Některé děti potřebují větší pozornost a více cvičení kvůli skolióze, tělesné asymetrii nebo jiné poruše pohybového systému. Fyzioterapeut s nimi cvičí mnohdy i individuálně.

MŠ pro děti se sluchovým postižením - Hradec Králové

Zde jsem uvedla vhodná zařízení ve městě Hradec Králové, kam je možné umístit dítě se sluchovým postižením.

- MŠ Kamarád

Hrubínova 1458/1, 50002 Hradec Králové, Pražské Předměstí

web:

www.prointepo.org

- Mateřská škola Štefánikova

web:

<https://neslhc.com/materska-skola/ms-stefanikova/>

Mateřská škola Štefánikova je specializované pracoviště, zajišťující odbornou (prevenční a intervenční) péči dětem se sluchovým, řečovým a kombinovaným postižením. Děti jsou přijímány na základě doporučení Speciálně pedagogického centra pro děti s vadami sluchu a řeči Duháček. Více informací na www.spcduhacek.cz/.

V našem předškolním zařízení zajišťují kvalifikovaní pedagogové a asistenti pedagoga všestrannou výchovně – vzdělávací péči dětem ve věku 3 – 7 let dle Školního vzdělávacího programu s názvem „Objevujeme svět s úsměvem“. Tento program je oproti běžným vzdělávacím programům pro předškolní vzdělávání doplněný o intenzivní individuální a kolektivní logopedickou péči.

Mateřská škola nabízí vzdělávání celkem v 5-ti třídách. V současné době jsou otevřené 2 třídy pro děti s vadami sluchu, ve kterých se na komplexním výchovně vzdělávacím procesu dětí podílí 2 neslyšící a 1 slyšící učitelka, dále pak 1 logopedka se zaměřením na surdopedii. Děti jsou vzdělávány metodou bilingválního vzdělávání. Děti s lehkou vadou sluchu a děti nedoslýchavé jsou zařazeny do tříd pro děti s vadami řeči. V návaznosti na předškolní vzdělávání pokračují děti na ZŠ pro děti s vadami sluchu v areálu školy. Více informací na www.neslhc.com/zakladni-skola-pro-sluchove-postizene/.

Ve třídách pro děti s vadami řeči jsou umístěovány děti s různým typem a stupněm řečové vady. Ucelený proces vzdělávání probíhá prostřednictvím slyšících učitelek, asistentů pedagoga a logopedky. Pokud dítě zcela nezvládne kompenzovat logopedický problém v průběhu předškolního vzdělávání, může dále pokračovat v areálu školy na ZŠ logopedické, kde má vytvořeny veškeré podmínky pro úplné odstranění řečové vady. Posléze může nastoupit na běžnou základní školu. Více informací na www.zs-logopedicka.cz.²

Individuální logopedická péče pro děti s vadami sluchu

Individuální logopedická péče (dále jen ILP) u dětí se sluchovým postižením (dále jen SP) probíhá vždy individuálně a komplexně, je využíván multisenzoriální přístup. Terapie je zaměřena na všechny složky jazykového vývoje a je přizpůsobena individuálním schopnostem dítěte na základně primární diagnostiky. Hlavním cílem ILP u dětí se SP je rozvinout funkční komunikaci. Velkou roli při ILP hraje také spolupráce s rodiči a domácí příprava.

Terapie probíhají **před zrcadlem**, jsou využívány **motivační pomůcky, obrázky, maňasci, hračky, tablet**. Věnujeme se **dechovým a fonačním cvičením**, je dbáno na správný tichý prodloužený nádech nosem bez zvedání ramen a postupné prodlužování a zpomalování výdechu ústy, měkké hlasové začátky, nácvik správné hlasové polohy. Dalším z předpokladů pro vývoj artikulace je dobře **rozvinutá motorika mluvidel**, proto se věnujeme také procvičování oromotoriky, procvičujeme pohyby jazyka, rtů, tváří, čelistí, měkkého

² <https://neslhc.com/matrska-skola/ms-stefanikova/>

patra, mimického svalstva. Jednotlivé hlásky jsou vyvozovány vždy před zrcadlem s podporou pomocných artikulačních znaků, odhmatávání vibrací a sledování výdechového proudu vzduchu. Velký důraz je kladen na **správnou výslovnost a odezírání samohlásek**, které jsou nositelem melodie řeči a mají velký význam pro srozumitelnost. Vyvozené souhlásky jsou postupně zapojovány do otevřených slabik a později do slov. Jednotlivá slova se učí také odezírat. Jsou seznamovány s psanou podobou českého jazyka, učí se rozpoznávat jednotlivá písmena, hlásky. Vizuální podobu velkých tiskacích písmem si spojují s výslovností dané hlásky, v rámci ILP je procvičována také **dvouruční prstová abeceda**. U dětí nedoslýchavých a se zbytky sluchu je intenzivně procvičována také oblast **sluchového vnímání**. V rámci sluchové výchovy je rozvíjena schopnost detekce, diskriminace a identifikace. V rámci detekce je procvičováno uvědomění si zvuku a reakce na něj, je nacvičována podmíněná reakce na zvukový podmět. Děti se učí rozlišovat zvuky hudebních nástrojů, vnímat rozdíly mezi tichým a hlasitým, krátkým a dlouhým, vysokým a hlubokým zvukem, rozdíl mezi pomalu a rychle se opakujícím zvukem, učí se sluchem rozlišovat počet zvuků, slabik. Dle individuálních schopností se rozvíjí fonemický sluch, učí se vnímat rozdíl mezi slovy, která se liší počtem slabik, délkou slabik, samohláskou a souhláskou. Postupně se učí identifikovat nejrůznější zvuky (využívání tabletu), jednotlivá slova z uzavřeného souboru slov, základní hlásky podpořené obrázky – Lingovy zvuky. Je procvičováno vytleskávání slov na jednotlivé slabiky. Slovní zásoba je komplexně rozvíjena, postupně dle tematických okruhů, procvičována v rámci odezírání, sluchové výchovy (identifikace slov), v rámci nácviku výslovnosti, jsou také procvičovány znaky z registru ČZJ. Slovní zásoba je u dětí přirozeně rozvíjena především v rámci předškolního vzdělávání, děti jsou vzdělávány bilingválně. Dále je rozvíjena oblast **zrakového vnímání, vizuomotoriky, jemné motoriky a grafomotoriky**

Příklad her

- Hry s hlasem a se slovy

PŘIPRAVIT – POZOR – TEDĚ

Cíl: Dítě reaguje na hlas, naučí se, že slovo „ted“ znamená povel k činnosti.

Pomůcky: Míč, autíčka

Postup: Vezměte si míč a posad'te se na zem proti sobě. Řekněte: „Připravit – pozor – ted!“ a pošlete dítěti míč. Potom opět zopakujte: „Připravit – pozor –

ted!“ a naznačit gestem dítěti, aby vám poslalo míč zpátky. Postup opakujte a prodlužujte pauzu mezi slovy „pozor“ a „ted“ kvůli soustředěnosti dítěte. Slovo „ted“ vždy vyslovit s větší intenzitou. Zpočátku se posaďte tak, aby vám dítě vidělo dobře do tváře a mohlo odezírat. Až pochopí, co se po něm žádá, zkuste si zakrýt ústa a dítě se orientuje pouze sluchem.

Obměny: Na povel „ted“ si posílejte autíčka.

(lze přenechat říkání povelů na dítěti a i určování pomalého a rychlého tempa)

ZLOBÍ SE, NEBO MÁ RADOST ?

Cíl: Dítě se seznámí s různými typy větné melodie. Rozpoznání melodie výrazně usnadní porozumění.

Pomůcky: jednoduché kresby spokojeného a rozzlobeného obličejů

Postup: Začněte rozlišováním pochvalného a rozzlobeného (varovného) tónu vaší promluvy. Jako odpověď bude dítě ukazovat jednoduše nakreslené obrázky obličejů: usmívající se, mračící se atd. Zpočátku si dítě pomáhá sledováním vašeho výrazu, který musí být v souladu s tím, co říkáte. Později se už bude orientovat pouze sluchem a jen v případě špatné odpovědi mu při opakování věty umožníte odezíráni.

Opačná slova

Cíl: Seznámení se slovy označujícími vlastnosti a opačné vlastnosti.

Pomůcky: dvojice obrázků vyjadřujících protiklady

Postup: Je důležité, aby se dítě seznamovalo se slovy, jimiž se označují vlastnosti. Začněte těmi, která popisují vnější a optické výrazné rysy a k jejich upevnění a procvičení použijte vhodné obrázky.

Příklady vhodných dvojic: malý – velký, hodný – zlobivý, čistý – špinavý, teplý – studený, zdravý – nemocný, veselý – smutný, hubený – tlustý, krásný – ošklivý...³

³ Roučková J.: Cvičení a hry pro děti se sluchovým postižením. Praha: Portál, 2007, s. 152, ISBN 80-7367-158-1.

3. 2. Nedoslýchavé dítě na prvním stupni ZŠ

Volba školy

Pokud má dítě značné komunikační obtíže, mohou rodiče zvažovat zápis do speciální školy. Tato situace je ovšem výjimečná, jelikož dítěti může být ve škole nápomocen asistent, který většinou drobné nedostatky v komunikaci vykompenzuje. Takové děti, které mají velké komunikační nedostatky často pochází se sociálně slabých rodin, které nemají dostatek peněz na zajištění odpovídající kompenzace sluchového postižení a vlivem toho se může dítě opožďovat v komunikačních schopnostech. Poté ale existují i případy dětí, které jsou sice dobře kompenzovány, ale mluvená řeč se nerozvíjí dost rychle a tyto děti proto potřebují komunikaci doplnit znaky, či pouze znakují. V takových případech se přistupuje k zařazení dítěte do speciální školy, kde se mu může dostat odpovídající péče. (Jungwirthová, 2015)

Pokud se orální komunikace dítěte vyvíjí optimálně, začne docházet do základní školy jako každé jiné dítě. Dochází tedy k integraci. Mnoho učitelů základních škol z tohoto řešení není nadšeno, jelikož vidí hned několik negativ. Učitelům ZŠ se může zdát, že dítě se sluchovým postižením patří do speciální školy, což je neopodstatněné. Není totiž nutno dítě s dobře kompenzovaným postižením sluchu zařazovat do speciální školy, jelikož se může naučit slyšet, rozumět i mluvit na stejné úrovni jako jeho vrstevníci. Dalším argumentem učitelů může být, že nejsou speciálními pedagogy, čehož si jsou rodiče velmi dobře vědomi. Kdyby měli zájem o speciálně-pedagogickou péči, nebudou se obracet na běžnou základní školu. Také nastupují mimo jiné obavy, že přítomnost žáka se sluchovým postižením bude ubírat pozornost učiteli, kterou by jinak věnoval ostatním dětem. Tato obava je ovšem také neoprávněná, jelikož takové dítě většinou nepotřebuje o moc víc pozornosti než jakékoliv jiné. Jednoduchá pravidla, která jsou zapotřebí se učitel naučí a po pár týdnech se s dítětem sžije. Navíc spolužáky přítomnost takového dítěte může obohatit o zkušenost s člověkem se sluchovým postižením, což je určitě cenná zkušenost. Učitelé ZŠ často se sluchovým postižením nemají žádnou zkušenost a proto se bojí zařazení takového dítěte do své třídy. Vše se ovšem lze naučit velmi rychle a není se třeba obávat. Další častou obavou také bývá starost o sluchadla či kochleární implantát. Dítě je ovšem většinou se svou kompenzační

pomůckou velice dobře seznámeno a ví, jak s ní zacházet. Navíc toto zacházení nebývá složité a rodiče učitelé vše vysvětlí. Mohou se s učitelem také domluvit na sepsání jednoduchého návodu jak popř. vyměnit baterii či vypnout a zapnout pomůcku. (Jungwirthová, 2015)

Integrace dítěte do běžné školy obvykle může proběhnout hned několika způsoby. Prvním je běžné zařazení dítěte do běžné základní školy bez jakýchkoliv dalších opatření. Rodiče považují za zbytečné dítě nálepkovat a řeči další administrativní záležitosti, jelikož si nemyslí, že by jejich dítě potřebovalo jakoukoli nestandardní péči. Tento způsob se nazývá “neoficiální integrací”. Dalším způsobem je oficiální integrace, která zahrnuje spolupráci s SPC nebo PPP. Rodiče se obrátí na školské poradenské zařízení, které jim pomůže získat doporučení k integraci. Škola si vykáže dítě podle stupně jeho postižení a dostane na něj odpovídající finanční příspěvek, který může ředitel školy využít dle svého uvážení (finanční odměna učitelům, nákup různých pomůcek,..). Školské poradenské zařízení představuje nadále podporu jak pro rodiče tak i pro školu. Často je pro takové dítě vypracován individuální vzdělávací plán, s jehož sestavením může být nápomocno školské poradenské zařízení. Dalším způsobem integrace dítěte do běžné základní školy je taková integrace, které napomáhá asistent pedagoga. Při tomto způsobu je opět třeba zkontaktovat školské poradenské zařízení a je třeba získat mimo jiné i doporučení asistenta pedagoga. “O finanční prostředky na asistenta pedagoga žádá ředitel školy na krajském úřadě, vždy do určitého data na následující pololetí. Pokud však potřeba asistenta pedagoga vznikne v průběhu školního roku, lze o prostředky žádat i mimo běžné termíny.” (Jungwirthová, 2015, str. 68). I v tomto případě škola běžně vypracovává individuální vzdělávací plán. (Jungwirthová, 2015)

Před nástupem do ZŠ

U dítěte se sluchovou vadou jsou časté úvahy rodičů o odkladu či o zajištění asistenta. Dítě se sluchovou vadou by při nástupu mělo být na stejné úrovni jako jeho vrstevníci a faktem je, že mnohdy dítěti odklad pomůže k tomu, aby si během následujícího roku zautomatizovalo správnou výslovnost a posílilo sociální dovednosti. Jako další možnost vystupují do popředí přípravné ročníky ZŠ, které jsou v posledních letech zřizovány u některých větších ZŠ. Slouží jako přechod mezi MŠ a ZŠ. V případě dětí se sluchovou vadou je ovšem mnohdy

příhodnější, aby zůstalo další rok v MŠ. Je třeba si uvědomit, že do přípravného ročníku dochází většinou děti, které ještě stoprocentně neovládají český jazyk, jsou vývojově mírně opožděné nebo pochází z málo podnětného rodinného prostředí. A je zjevné, že takové prostředí není pro dítě, které potřebuje rozvíjet svou řeč a sociální dovednosti, není zcela vhodné. (Jungwirthová, 2015)

Doporučení pro výuku dítěte se sluchovým postižením

Nejdříve než se zmíním o základních doporučení, je důležité si připomenout, že každé dítě i jeho sluchová vada je jedinečná a originální, proto se nedá pracovat se všemi dětmi, s různými vadami sluchu, stejně. Doporučuje se nejdříve prodiskutovat tyto pravidla s rodiči a odborníky z SPC nebo PPP (pokud se účastní zařazení dítěte do výuky). Více se dozvíme až během několika týdnů během výuky, kde též blíže seznámíme s dítětem a jeho specifiky. Obecná doporučení můžeme po úpravě zařadit do IVP dítěte.

Konkrétní doporučení:

1. snaha rozlišit, kdy je při výuce problém (sluchová vada X zájem a schopnosti dítěte)
2. známkování (specifická chyba způsobena SP X nedostatečné osvojení učiva)
3. na tyto chyby dítě upozorníme a pomůžeme mu s nalezením těchto chyb a následným opravením
4. dítě se SP mnohdy nepostřehne vše, co si jeho spolužáci říkají (důsledkem šumu, potichu mluvené řeči,..), proto je důležité, aby učitelé vše zopakovali či shrnuli odpovědi žáků
5. dítě se SP mají proto dovolené se během výuky otáčet a sledovat, pokud mluví děti za ním
6. pokud by dítě v některých aktivitách nestíhalo (diktáty, matematická pětiminutovka,..) z důvodu horšího porozumění, zvážíme více vizuálně zaměřené podpory (příklad napsaný na lístečku)
7. v průběhu výuky si dáváme pozor, zda dítě všemu rozumí
8. pokud chceme zjistit, jestli všemu rozumí, neklademe otázku, zda rozumí, ale klademe spíše otevřené otázky, kdy nelze odpovědět pouze ano/ne
9. dáváme si pozor na změnu tématu nebo nečekané sdělení, dítě to nemusí zaregistrovat

10. minimálně v 1. třídě je vhodné zavést “úkolníček”, který slouží ke každodenní komunikaci mezi školou a rodinou
11. tolerance delšího času na zodpovězení a zformulování odpovědi na otázky
12. pokud bude během výuky využita práce z CD, je vhodné mít připravenou jinou aktivitu pro dítě se SP
13. pro zlepšení srozumitelnosti řeči učitele můžeme využít indukční poslech tzv. FM systému
14. při písemných pracích a testech se ujistíme, že dítě všemu rozumí a ví, co má dělat

Každý nově přichozí pracovník, by měl být informován o tom, že ve třídě je dítě s vadou sluchu a měl by dostat základní informace o specifikách práce s ním.

Jednotlivé předměty

Český jazyk

Dítě může bez problému psát diktáty, ale není možné ho známkovat bez rozmyslu. V začátcích je důležité, abychom stáli při diktování před dítětem, diktovali pomalu a výrazně. Pokud vidíme, že dítě kvůli své sluchové vadě není schopno diktát napsat, vymyslíme pro něj jinou aktivitu (doplňovací cvičení). Využívat naznačení hlásky tvarem ruky, nebo prstovou abecedou (při nejistotě hlásek v diktátu nebo při výkladu). Důležité to je především u neznámých slov, méně obvyklých vlastních jmen. Pokud dítě dělá stále chyby ve stavbě vět, je třeba upravit hodnocení zejména slohových prací a nehodnotit stylistiku při testech ani v jiných předmětech. Při čtení textu či pohádek je vhodné být blízko dítěte, aby mohlo navázat oční kontakt a aby nás dobře slyšelo. Dítě může mít dobrou techniku čtení, ale přesto mu čtení nahlas nejde snadno. To můžeme ověřit jednoduše, dáme dítěti libovolný text, aby si ho přečetl potichu (sám pro sebe) a pak se ho dotazujeme na otázky, které by měl bez problému zodpovědět. Proto je vhodné, pokud bude mít dítě vážné problémy se čtením nahlas, abychom ho k tomu násilně nenutili, abychom mu tím nezhnusili čtení úplně, jelikož do budoucna je nesmírně cenný zdroj informací, nové slovní zásoby a možnost relaxace.

Cizí jazyk

Při výuce cizích jazyků je důležité, abychom nehodnotili výslovnost, avšak se doporučuje individuální dopomoc učitele při zpřesňování anglické výslovnosti. Jako u začínajících dětí, kteří se učí angličtinu, bychom měli brát ohled na jejich výslovnost a spokojit se s výslovností, která přibližně odpovídá anglické. Možností by bylo využití prstové abecedy (specifických znaků), která by zvýraznila v češtině neexistující fonémy (TH). Prstovou abecedu je vhodné využít i při spellingu, při vizualizaci vyslovované hlásky. Vést si slovníček, kam budeme zapisovat transkripci výslovnosti – do hranatých závorek, obyč. tužkou – vhodné pro rodiče, kteří s dítětem doma procvičují. Doporučují se soukromé hodiny angličtiny (doučování), aspoň 1 hodinu týdně v klidném prostředí. Gramatiku vždy vysvětlujeme pouze v češtině s zapojením logického uvažování (vhodná individuální práce s dítětem). Vzhledem k tomu, že děti s vadou sluchu mají problém s porozuměním reprodukované mluvené řeči z CD přehrávačů či počítače, proto je nutné mít vždy připravený vytištěný text do ruky, v žádném případě nemůžeme hodnotit dítě pouze na základě poslechu. Možností je mít připravenou jinou aktivitu pro dítě se SP než poslech. Důležitá je úzká spolupráce s rodiči, kteří od učitelů dostanou předem okopírovaná slovíčka, která se budou děti v následné hodině učit. Procvičování básniček a písniček dávat dítěti domů, s transkripcí výslovnosti a českým překladem, aby se je mohlo předem naučit. Výuku směřovat spíše písemnou formou, dítě se SP si je schopné dobře zapamatovat písemnou podobu slova a vět. Pokud je dítě ústně vyvoláno během hodiny, mělo by mít dostatek času na odpověď. Pomoci by také mohlo napsat na tabuli konverzační otázky, na které se bude učitel během hodiny ptát.

Matematika

Důležité je průběžně kontrolovat, jestli dítě pochopilo zadání (slovní úlohu), jelikož bez správného pochopení není schopno úlohu vypracovat, případně poskytnout krátké individuální vysvětlení slovní úlohy. Poskytnout dostatek času na vyřešení dané úlohy. Zvážit, zda-li dítě nebude pracovat lépe v izolovaném, méně hlučném prostředí (nastavení klidového programu řečového procesoru).

Prvouka (zeměpis, dějepis, biologie)

Průběžně ověřovat správné pochopení výkladu, doplňovat probíranou látku a doplňovat o vizuální podmínky. Ověřovat, jestli je dítě obeznámeno s novými pojmy a slovy, jestli jim rozumí, pokud ne, nutno dovysvětlit. Během testu bychom měli zohledňovat správnost odpovědi, nikoliv písemný projev (pokud je test formou otevřených otázek, domluvit se s dítětem, že může psát v bodech a heslech).

Tělesná výchova

Děti s vadou sluchu nemají během tělocviku žádná omezení, měli bychom si však uvědomit, že tělocvičny mívají extrémně špatnou akustiku, proto je nutné pravidla hry a jiné informace, sdělit na začátku hodiny, než se dítě vzdálí od učitele. Během plaveckého výcviku dítě kompenzační pomůcka nikterak neomezuje v jeho vykonání, jediné na co bychom si měli dávat pozor, abychom zajistili možnost odezírání od instruktora před tím, než jdou děti do vody.

Hudební výchova

Děti s lehkou a středně těžkou nedoslýchavostí kompenzovanou kvalitními sluchadly, mají hudební vlohy rozdělené stejným způsobem jako děti dobře slyšící. Děti s těžkými vadami a děti s kochleárním implantátem mají vnímání melodie ztížené, proto je nutno tento fakt při hudební výchově zohledňovat. Rytmus však vnímají všechny děti se SP, můžeme očekávat, že se dítě naučí texty písní.

Neměli bychom hodnotit zpěv a nutit děti zpívat sólo. Měli bychom rozvíjet zájem o předmět, podporovat to, co se dítěti daří a neupozorňovat dítě ani jeho okolí na chyby či nedostatky, které jsou při vnímání hudby způsobeny sluchovou vadou. Vhodné je zapojovat dítě formou rytmizace (např.: Orffovými nástroji).

3. 3. Nedoslýchavé dítě na druhém stupni ZŠ

Organizace vzdělávání žáků se SP na druhém stupni ZŠ

Stejně jako u předchozích stupňů vzdělání i zde má dítě se sluchovým postižením - nedoslýchavostí na výběr z více vzdělávacích institucí:

1. Speciální škola pro sluchově postižené: Díky vyhlášce MŠMT České republiky č. 399/ 1991 Sb. byl zaveden jednotný název školy pro sluchově postižené. Do té doby se školy dělily dle stupně sluchového postižení na školy pro: neslyšící, nedoslýchavé a žáky se zbytky sluchu.

Žáci jsou vzděláváni ve třídách, kde je počet dětí 8 – 10, je kladen důraz na individuální přístup k žákům a co nejčastější využívání vizuálních pomůcek. Pedagogové mají speciálně-pedagogické vzdělání. Ve školách pro sluchově postižené jsou povinné hodiny individuální logopedické péče a někdy nepovinné hodiny komunikace ve znakovém jazyce. Jeden z největších problémů škol pro sluchově postižené je v tom, že jsou jen v některých regionech, a proto musejí děti dojíždět, a nebo jsou umístěny v internátech při těchto školách. Děti jsou většinou vzdělávány orálně a dbá se na rozvoj řeči. Do těchto škol nebo tříd jsou nejčastěji zařazovány (na doporučení SPC) žáci nedoslýchaví nebo i žáci s těžkým sluchovým postižením, pro které si rodiče přejí orální metodu vzdělávání, další skupinou jsou děti s kochleárním implantátem. (Šedivá, 2006)

2. Běžná ZŠ: zde se ještě rozlišuje, zda je žák integrován jednotlivě nebo skupinově. Jednotlivá integrace znamená, že je pouze jeden žák se speciálními vzdělávacími potřebami v kolektivu intaktních dětí. Skupinová integrace znamená, že je při běžné škole zřízená speciální třída určená kolektivu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Nedoslýchavé děti jsou však nejčastěji inkludovány do běžných základních škol. Přejít z prvního stupně na druhý stupeň ZŠ je vhodný čas na změnu školy a na případný přechod z odděleného vzdělávání do inkluzivního a naopak. Děje se tak, když například nedoslýchavé dítě režim běžné ZŠ nezvládá, nebo naopak když žákovi nevyhovuje škola pro sluchově postižené.

Doporučení pro učitele druhých stupňů běžných ZŠ s inkludovaným dítětem se sluchovou vadou

Pokud je dítě inkludováno do běžné základní školy, měli bychom brát v potaz, že může být při výuce handicapováno oproti intaktním spolužákům menší slovní zásobou, zejména využívá-li k orální řeči i alternativní či augmentativní komunikační systémy. Pokud má dítě na prvním stupni rovnoměrné nedostatky ve více předmětech, je rozumné zamyslet se nad tím, zda to není vinou nedostatečné slovní zásoby - tedy že dítě látce nerozumí. Pokud ale dítěti na druhém stupni ZŠ jde výborně například biologie, ale zaostává v dějepisu, tak už s nejvyšší pravděpodobností nebude vina na straně sluchové vady, ale pouze se projeví zájmy dítěte. Terminologie jednotlivých předmětů je totiž podobně náročná.

Při přechodu na 2. stupeň se může stát, že je dítě zaskočeno větším počtem učitelů podílejících se na výuce a celkově odlišnou organizací výuky. Je-li ale dítě dobře připraveno z předchozích ročníků, na změnu se brzy adaptuje. Napříč celým studiem má dítě se sluchovým postižením výraznější potíže s jazyky - s mateřským i s cizími. Zvláště když si na druhém stupni k prvnímu cizímu jazyku (většinou angličtina) přibírá druhý cizí jazyk. Tyto obtíže se zpravidla projeví i při písemných pracích. Je doporučeno, aby učitel rozlišoval chyby způsobené nedostatečným osvojením učiva (hrubé gramatické chyby) a chyby způsobené sluchovou vadou (záměna hlásek) - na tyto chyby by měl učitel žáka upozornit, neměl by je však na nich stavět hodnocení. Z psychologických důvodů by tyto chyby neměly být znázorňovány červenou barvou.

Dítěti se sluchovou vadou se může stát, že špatně uslyší, co říkají jeho spolužáci, nebo to vůbec nepostřehne. Proto by se učitel měl stát moderátorem, který pak každý takový komentář a příspěvek shrne. Toto výrazně pomůže nejen nedoslýchavému žákovi, ale i ostatním spolužákům.

Nedoslýchavost může způsobit i to, že žák přeslechne i pokyn učitele při písemné práci, například pokyn, aby žáci odložili tužky a přestali psát. V případě nepochopení a nesplnění pokynu bychom žáka neměli penalizovat. Je ale třeba i myslet na to, že žák může svého postižení zneužívat ke svému prospěchu a pouze předstírat, že nerozuměl. To je ale v praxi těžké odlišit.

Také by učitelé a spolužáci měli být trpěliví v komunikaci s nedoslýchavým žákem. Trvá mu totiž déle zpracování otázky a ujištění se, že ji porozuměl správně.

Také mívá problémy s porozumění audio nahrávek na CD. Taková nahrávka má totiž horší zvuk, který dítě často vnímá pouze jako nesrozumitelný šum. Porozumění můžeme podpořit i

přepisem mluveného textu. Dítě si díky němu bude moci ověřit, že slyší správně. Vhodné je to zejména u cizích jazyků.

Pokud má dítě vážné potíže s tím, že neslyší výklad učitele, může mu pomoci indukční poslech. Pokud mají o tuto pomůcku rodiče zájem, je pro začátek lepší, když si ji ve specializované půjčovně vypůjčí, než si ji koupí.

Každý nový učitel musí být seznámen se skutečností, že pracuje s nedoslýchavým žákem. To se týká suplujících učitelů i nových učitelů při zahájení dalšího školního roku, se kterými žák nemá zkušenost. To předejde osobním střetům vzniklých z nepochopení situace. (Jungwrithová, 2015)

3.4. Nedoslýchavý senior

Proces stárnutí je spojen s mnoha výraznými fyziologickými změnami, kterými jsou například vrásky či padání zubů, a zároveň zvýšenou náchylností k degenerativním onemocněním, jako jsou kardiovaskulární a cerebrovaskulární choroby, rakoviny či mentální nemoci. S přibývajícím věkem se objevuje osteoporóza a svalová dystrofie, které negativně ovlivňují schopnost lokomoce a funkceschopnost smyslových orgánů. Porucha či ztráta sluchu je pak charakteristickým znakem stárnutí, jež působí značné obtíže v komunikaci a vede k emočním, sociálním a profesním problémům. (Mondelli, Souza, 2012)

Stařecká nedoslýchavost – presbyakuze

Stařecká nedoslýchavost je odborně nazývána presbyakuze (presbyakuzie, presbyakusis, presbyacusia). Termín vznikl spojením řeckých slov *presbys*, což překládáme jako starý, a *akusis*, česky „slyšení“. (Mičková, 2018) Řadíme ji mezi senzorineurální (percepční) poruchy sluchu získané v průběhu života. Typicky se jedná o souměrnou oboustrannou nedoslýchavost. (Hybášek, 2020)

Kalvach (2004) presbyakuzi definuje jako degenerativní onemocnění postihující sluch, které se objevuje většinou okolo šedesátého roku života. Presbyakuze je v dnešní době nejrozšířenější nedoslýchavostí, která vzniká následkem degenerace smyslových buněk ve vnitřním uchu. (Kalvach, 2004)

Typy presbyakuze

Lewis (2003) uvádí čtyři různé typy stařecké nedoslýchavosti:

1. *Senzorická presbyakuze* se objevuje již ve středním věku a je charakteristická ztrátou schopnosti slyšení zvuků vysokých frekvencí (jako důsledek degenerace vláskových buněk přímo v Cortiho ústrojí).
2. *Neurální presbyakuze* je pravděpodobně podmíněna geneticky a její příčinou je snižování počtu nervových buněk. Objevuje se zejména v pozdějším věku.
3. *Mechanická presbyakuze* vzniká jako následek tuhnutí bazilární membrány Cortiho ústrojí, kdy je narušena schopnost rozvibrování membrány. U mechanické presbyakuze je nejvíce zasaženo slyšení zvuků vysokých frekvencí, jako jsou hlásky f, g, s, z, t.
4. *Metabolická presbyakuze* je zapříčiněna atrofii cév ve stěnách kochley a je spojována s aterosklerózou. U metabolické presbyakuze se často setkáváme s tzv. recruitment fenoménem.

Světová zdravotnická organizace uvádí, že v současné době trpí stařeckou nedoslýchavostí jedna ze tří osob ve věku nad 65 let (WHO, 2017). Zároveň je ale třeba si uvědomit, že k postupné ztrátě schopnosti slyšení dochází již dříve a výraznější ztráty v oblasti sluchové ostrosti se objevují již ve věku mezi 45 a 50 lety. (Gruberová, 1998).

Stařecká nedoslýchavost je komplexním onemocněním, jehož původ nacházíme v kombinaci osobnostních faktorů, jako jsou věk či genetika, a faktorů prostředí, kterými jsou například medikace či nadměrná expozice zvuku. (Puel, Pujol, 2016)

Stařeckou nedoslýchavost je třeba vnímat jako onemocnění, na jehož závažnosti se odráží vystavení nadměrnému zvuku v průběhu celého života. Tempo stárnutí sluchu a míra poškození sluchu jsou rozdílné u různých jednotlivců v závislosti na životním a pracovním prostředí, což Malý (2011) demonstruje na tom, že obyvatelé afrických kmenů, kteří nebyli v průběhu života vystaveni hluku, stresu či průmyslovým toxinům, nejsou presbyakuzí postiženi v takové míře jako obyvatelé kulturních krajín, a dodává, že osoby pracující v hlučném prostředí mívají poškozený sluch již v produktivním věku. Na vzniku a rozvoji

presbyakuze se tedy podílí změny cév zapříčiněné stárnutím organismu a zároveň působení hluku, škodlivin a stresu. (Malý, 2011)

Příčiny stařecké nedoslýchavosti

Počet smyslových a gangliových buněk ve vnitřním uchu, který je člověku dán při narození, je konečný. Nové smyslové a gangliové buňky se nevytvářejí, stávající nejsou schopné regenerace a stárnutím se počet buněk fyziologicky snižuje. S přibývajícím věkem se také ztrácí poddajnost a funkčnost bubínku, řetězu sluchových kůstek, labyrintových okének a dalších struktur ve vnitřním uchu podílejících se na schopnosti slyšení. (Hybášek, 2020; Malý, 2011)

Proces opotřebení sluchového aparátu a postupné oslabování sluchu počíná v již dětství a stárnutím se urychluje. Další negativní faktory, které přispívají k rozvoji nedoslýchavosti, jsou pak aterosklerózy (poruchy cirkulace v cévách ve vnitřním uchu a jiné cévní choroby), přítomnost metabolických či cévních škodlivin v organismu a již zmíněná expozice hluku. (Malý, 2011) Sluch je v průběhu života ovlivněn také stárnutím centrální složky, což se manifestuje zhoršením analytické funkce centrálního sluchového systému. (Vohlídková, 2009)

Projevy stařecké nedoslýchavosti

Pokles sluchové ostrosti se objevuje zejména po padesátém pátém roce života. Výrazně více než slyšitelnost čistých tónů bývá postižena srozumitelnost řeči. Pro osobu trpící stařeckou nedoslýchavostí je tedy charakteristické, že řeč slyší, ale nerozumí (či špatně rozumí), a to zejména v prostředí se ztíženými podmínkami, kterými může být například hovor více osob najednou či konverzace v prostředí bohatém na okolní hluk. Typicky je přítomen také tzv. recruitment fenomén, tedy vyrovnávání nadprahové hlasitosti, který se projevuje úlekem nebo bolestí při vnímání nadměrného zvuku. (Malý, 2011)

Oslabení sluchu vlivem věku se projevuje nejprve omezenou percepcí vysokých tónů. Přibližně ve věku čtyřiceti let je omezeno vnímání zvuků v pásmu 20 až 16 kHz, což praktický život zásadním způsobem nenarušuje. Okolo šedesáti let se objevují ztráty i v pásmu 8 až 4 kHz, které již negativně ovlivňují běžné slyšení. Pokud porucha sluchu postihne

i střední frekvence 2 až 1 k kHz, tedy pásmo řeči, komunikace se stává velmi obtížnou. Nejméně postiženy jsou vždy hluboké frekvence mezi 500 až 250 Hz, z čehož vyplývá, že starý člověk vždy lépe rozumí hlasu mužskému (hlubokému) než ženskému (vysokému). (Hybášek, 2020)

Typické znaky osoby se stařeckou nedoslýchavostí

V počáteční fázi presbyakuze změny sluchu u starší osoby zaznamenávají zejména členové rodiny, přátelé či známi. Mezi typické projevy stařecké nedoslýchavosti patří jevy popsané níže.

- V průběhu hovoru senior často žádá komunikačního partnera o zopakování slov či vět, kterým neporozuměl nebo je dobře neslyšel.
- Senior po celou dobu rozhovoru intenzivně sleduje pohyby úst komunikačního partnera a udržuje oční kontakt.
- Senior často rozhovor přerušuje otázkami typu: „Cože?“, „Můžete to zopakovat?“, „Prosím?“.
- Při poslouchání rádia nebo pozorování televize si senior zvyšuje hlasitost tak, že je to ostatním členům domácnosti až nepříjemné.
- Senior se vyhýbá rozhovoru prostřednictvím telefonu, diskuzí, kterých se účastní více lidí, nebo konverzacím v hlučném prostředí (na ulici, v obchodě...)
- Senior se kvůli zhoršující se orientaci v komunikačním prostředí postupem času odmítá účastnit společenských akcí.
- Pro seniora je problematické vést rozhovor s osobou, která je k němu otočená zády, neorientuje se, pokud na něj někdo začne mluvit bez upozornění nebo příliš rychle. (Hroboň, Jedlička, Hořejší in Mičková, 2018).

Diagnostika stařecké nedoslýchavosti

Pro správnou diagnostiku presbyakuze a její vhodnou kompenzaci je zcela nezbytné vyloučit jiné choroby nebo příčiny ztráty sluchu. Diagnostiku provádí ušní specialista (lékař ORL, foniatr), který za předpokladu normálního nálezu na uchu vyšetří sluch šepotem a hlasitou řečí. Typicky je při presbyakuzi zhoršené rozumění slov obsahujících sykavky (zvuky o frekvenci 2kHz a více) a narušené porozumění šepotu. Dále je provedeno vyšetření prahovou tónovou audiometrií a slovní audiometrií. Po vyloučení jiných onemocnění specialista obvykle doporučí korekci a kompenzaci sluchu sluchadlem. (Vohlídková, 2009)

Léčba a možnosti kompenzace stařecké nedoslýchavosti

Léčba stařecké nedoslýchavosti momentálně neexistuje. Přístupuje se většinou k podávání vazoaktivních látek a vitamínů, které pozitivně působí spíše na psychiku člověka a aktivizaci mozkových center, které mohou přispět k lepšímu porozumění řeči. Zásadní roli hraje prevence a sluchová hygiena společně s celkovou životosprávou a ekologickými podmínkami, které mohou zpomalit tempo stárnutí sluchu. Užitečné je vyloučení negativních vlivů a škodlivých vlivů (vyvarování se pobytu v hlučném prostředí). (Malý, 2011)

Stařecká nedoslýchavost, která narušuje rozumění řeči, je běžně rehabilitována sluchadlem, nicméně je třeba zdůraznit, že vzhledem k obvykle nesouměrným ztrátám sluchu a přítomnosti tzv. recruitment fenoménu, bývá doba zvykání nedoslýchavého seniora na sluchadlo zdlouhavá a náročná. Přesto je ale nutné si uvědomit, že sluchadlo je jedinou možností, jak lze zlepšit porozumění řeči, a tedy i zabránit možné sociální izolaci. (Hybášek, 2020)

Choroby vyskytující se souběžně s presbyakuzí

Ušní šelest (tinnitus)

Ve stáří se často objevuje také tinnitus, tedy ušní šelest. Vohlídková (2009) uvádí, že v případě stařecké nedoslýchavosti je ušní šelest přítomen asi u 50 % postižených osob, a to zejména kvůli přidruženým chorobám, jako je diabetes, ateroskleróza, hypertenze, vysoká

hladina cholesterolu v krvi, patologické změny v oblasti krční páteře a jiné. (Vohlídková, 2009)

Ušní šelesty jsou subjektivní sluchové vjemy, pro něž neexistuje zvukový zdroj ve vnějším prostředí, které mohou být tak intenzivní, že je postižená osoba vnímá negativněji než samotnou nedoslýchavost. Tinnitus je zpravidla cévního původu mohou a jeho léčba bývá málo účinná. Ve většině případů příčina tinnitu není vůbec odhalena. (Malý, 2011; Vohlídková, 2009)

Závratě (presbyvertigo)

Presbyakuzi často doprovází také presbyvertigo, tedy stařecké závratě, které jsou nejčastěji způsobené nedostatečným či porušeným prokrvením a degenerativními změnami v oblasti hlavy, šíje a krční páteře. Presbyvertigo se projevuje subjektivními pocity narušené rovnováhy, které mohou být doprovázeny úzkostí, změnou frekvence tepu či nucením na zvracení. Závratě bývají závažnější, pobývá-li senior v neznámém prostředí nebo pohybuje-li se v šeru či ve tmě. Presbyvertigo přináší zvýšené riziko pádu. I zde je důležitá prevence, kterou je dobrá životospráva a správné stravovací, pohybové a odpočinkové návyky. Závratě se léčí rehabilitačním cvičením, fyzioterapií páteře, psychoterapií a podáváním tzv. protizávratěových léků. (Hybášek, 2020)

Péče o osoby se stařeckou nedoslýchavostí

Je-li senior s nedoslýchavostí soběstačný a schopný odpovídající sebepečce a jeho zdravotní stav to přímo nevyžaduje, není nutné přistupovat ke zvláštní péči ošetřovatele. Pro úspěšnou spolupráci a spokojenost na obou stranách je ale důležité dodržovat určitá komunikační pravidla a zásady a věnovat zvýšenou pozornost prostředí, ve kterém komunikace probíhá. (Mlýnková, 2011; Venglářová, 2007)

Komunikace s osobou se stařeckou nedoslýchavostí

Mlýnková (2011) uvádí tyto zásady komunikace s osobou se zhoršeným sluchem:

Pečovatel (komunikační partner, pečující osoba):

- mluví pomalu a v kratších větách, ne v rozvinutých souvětích;
- zřetelně artikuluje;
- hovoří nahlas, avšak nekřičí (senioři vyšší tón hlasu hůře slyší);
- je k seniorovi otočený čelem tak, aby bylo možné odezírat z jeho úst;
- nestojí zády k oknu (postava a tvář pak představují tmavý bod a odezírání je značně ztížené);
- se ujišťuje, zda senior rozumí sdělované informaci, požaduje zpětnou vazbu, vybízí k zopakování určitých pokynů či důležitých informací;
- kontroluje neverbální chování seniora (může indikovat míru rozumění či nerozumění);
- poskytuje dostatečný čas na odpověď;
- pozitivně oceňuje spolupráci, chválí seniora. (Mlýnková, 2011)

Pokorná (2010) ve svém manuálu postupu péče o seniory v sociální interakci v ošetrovatelské péči dále uvádí tyto pravidla:

- prostředí je upravené pro komunikaci, jsou odstraněny rušivé prvky, jako je hluk, telefon, cizí hovory a jiné;
- zásadně komunikujeme přímo se seniorem, nikoli s jeho doprovodem, a vždy pouze s jednou osobou;
- navazujeme a udržujeme oční kontakt;
- v komunikaci eliminujeme užívání formálních frází, odborných výrazů, žargonu, pokud je nutno použít odborný výraz, je jeho význam ihned vysvětlený;
- komunikace je přizpůsobena aktuálnímu stavu pacienta, který je zhodnocen pomocí jednoduchých měřících škál, jako je MMSE, Clock Test, Clock Drawing Test atp.;
- mluva je jasná, zřetelná a hlasitá, věty jsou krátké bez zájmen a zástupných pojmů,

- při hovoru o přítomných věcech, osobách či částech těla na popisované objekty přímo ukazujeme;
- umožňujeme odezírání ze rtů, vyhýbáme se hovoru zády k seniorovi či hovoru mimo jeho zorné pole, nestojíme před zdrojem světla, při hovoru nežvýkáme a nezakrýváme si ústa;
- využíváme technik aktivního naslouchání;
- pracujeme s informacemi z přirozeného sociálního prostředí seniora (rozhovory o domácím mazlíčkovy či o blízkých, vzpomínky);
- sledujeme projevy neverbální komunikace;
- akceptujeme princip zpomalení;
- zvukovou informaci podporujeme vizuálně, nejdůležitější body hovoru na jeho konci předáváme v písemné podobě;
- v případě nedostatku času raději hovor odložíme na jiný termín (ten je již nutno dodržet);
- před ukončením hovoru upozorníme seniora na možnost kladení otázek a ukončení konzultace mu přímo oznámíme. (Pokorná, 2010)

4. ZDROJE

1. Sociologická encyklopedie: Dospělost. *Sociologická encyklopedie* [online]. MediaWiki default, 2017 [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Dospělost>
2. *Úmluva o právech dítěte: unicef* [online]. [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: https://www.unicef.cz/odkazove_zdroje_textove_materialy/prava_deti/hlavni_principy.pdf
3. Služby poskytované seniorům Pečovatelskou službou Trutnov: bakalářská práce. *MUNI: Informační systém Masarykovy univerzity* [online]. Brno [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/by3br/bakalarska_prace2.txt
4. Rady pro užívání sluchadel. *Widex* [online]. KOS v Praze [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <http://webfiles.widex.com/WebFiles/P%2000M%200708%20120%2002.pdf>
5. Typy sluchadel a jak sluchadlo vybrat ? *Audionika: Služby pro sluchově postižené* [online]. Jasenice, Lešná [cit. 2020-03-19]. Dostupné z: <http://www.audionika.cz/stranka/typy-sluchadel-a-jake-sluchadlo-si-vybrat>
6. JUNGWIRTHOVÁ, Iva. *Dítě se sluchovým postižením v MŠ a ZŠ*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0944-7.
7. POTMĚŠIL, Miloň. *Metodika práce se žákem se sluchovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3310-3.
8. *Asociace pracovníků speciálně pedagogických center: SPC* [online]. [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: <http://www.apspc.cz/kraje>
9. *Poradna FSSMUNI: Pedagogicko - psychologické poradny* [online]. [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: <https://poradna.fss.muni.cz/sit-kontaktu/pedagogicko-psychologicke-poradny>
10. <https://www.vysokeskoly.cz/maturitniotazky/pedagogika/surdopedie> [online]. [cit. 2020-03-26].
11. <https://www.cun.cz/blog/2017/05/17/statistiky-poctu-osob-se-sluchovym-postizenim/> [online]. [cit. 2020-03-26].
12. <https://www.logopedonline.cz/poruchy-sluchu/rozdeleni-poruch-sluchu/> [online]. [cit. 2020-03-26].

13. <https://www.wikiskripta.eu/w/Nedosl%C3%BDchavost> [online]. [cit. 2020-03-28].
14. NUV: SPC [online]. [cit. 2020-03-27]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/ramps/sp>
15. NUV: PPP [online]. [cit. 2020-03-27]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/ramps/ppp>
16. ŠEDIVÁ, Zoja. *Psychologie sluchově postižených ve školní praxi*. 1. vyd. Praha: Septima, 2006. 64 s. ISBN 8072162322.
17. NICM - Národní informační centrum pro mládež: Organizace věnující se sluchově postiženým [online]. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/organizace-venuujici-se-sluchove-postizenym>
18. ASNEP [online]. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <http://www.asnep.cz/o-asociaci-asnep/>
19. Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [online]. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <http://www.cktzj.com/>
20. HELP [online]. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <http://www.audiohelp.cz/>
21. Český svaz neslyšících sportovců [online]. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <https://csns-sport.cz/o-svazu>
22. Český svaz neslyšících sportovců [online]. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <https://www.tamtam.cz/co-delame/>
23. Hradecký spolek neslyšících [online]. [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <http://hsnhk.cz/>
24. POKORNÁ, Andrea. *Komunikace se seniory*. Praha: Grada, 2010. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-3271-8.
25. VENGLÁŘOVÁ, Martina. *Problematické situace v péči o seniory: příručka pro zdravotnické a sociální pracovníky*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2170-5.
26. MLÝNKOVÁ, Jana. *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3872-7.
27. LEWIS, Sandra Cutler. *Elder Care in Occupational Therapy*. 2nd ed. New Jersey: SLACK Incorporated, 2003. ISBN 1-55642-527-9.
28. HYBÁŠEK, Ivan.: *eOtorinolaryngologie*, (online), verze II.2020. [online]. Hradec Králové, 2020 [cit. 2020-04-04]. ISSN 1803-280X. Dostupné z: <https://mefanet.lfhk.cuni.cz/clanky.php?aid=18>
29. KALVACH, Zdeněk. *Geriatric a gerontologie*. Praha: Grada, 2004. ISBN 80-247-0548-6.

30. MALÝ, Ladislav. Stáří a sluch [online]. [cit. 2020-04-04]. Dostupné z: <https://sik.vse.cz/ss/stariasluch.pdf>
31. Presbycusis: Everything you need to know about presbycusis. Hear.com [online]. [cit. 2020-04-04]. Dostupné z: <https://www.hear.com/hearing-loss/presbycusis/>
32. PUEL, Jean-Luc a Rémy PUJOL. Presbycusis. Cochlea.eu [online]. 2016 [cit. 2020-04-04]. Dostupné z: <http://www.cochlea.eu/en/pathology/presbycusis>
33. VOHLÍDKOVÁ, Monika. Poruchy sluchu ve stáří. Interní medicína pro praxi [online]. 2009, 11(6), 3 [cit. 2020-04-04]. Dostupné z: <https://www.internimedicina.cz/pdfs/int/2009/06/09.pdf>
34. MONDELLI, M.F., SOUZA, P.J. 2012, Quality of life in elderly adults before and after hearing aid fitting. Brazilian journal of otorhinolaryngology [online], 2012, 78(3), 49-56. [cit. 2020-04-04]. ISSN 1808-8686. Dostupné z: http://www.scielo.br/pdf/bjorl/v78n3/en_v78n3a10.pdf.
35. 10 facts about deafness. World Health Organisation [online]. Není uvedeno, 2017, [cit. 2020-04-04]. Dostupné z: <http://www.who.int/features/factfiles/deafness/en/>
36. GRUBEROVÁ, Božena. *Gerontologie*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1998. 86 s. ISBN 80-7040-286-5.